A 7

Lumemäe nõid.

Tõsine jutt talurahwa elust.

Eestikeelde toimetanud

Head sõbrad.

Trükitud M. Tõnisson'i kuluga.

A. 7.

Lumemäe nõid.

Tõsine jutt talurahwa elust.

Eestikeelde toimetanud

Head sõbrad.

Trükitud M. Tõnisson'i kuluga.

Дозволено Цензурою. — Дерптъ, 16-го Іюня 1890 г.

Печатано въ Типографіи Г. Матизена въ Ревелѣ, 1890.

Lumemäe nõid.

Suuremal mõedul ei jooda wa uimastawat wedelikku mujal kuskil, kui Kobara kõrtsis, Haselingenis. Seal on enamiste igal päewal palju inimesi joomas ja oma kopikaid ning rublasid kõrtsi papa kätte pakkumas, kõige rohkem aga pühapäewadel peale kiriku teenistust. Niisugune raswane saak on aga ka peremehe lihast paksuks ja raha poolest nõnda raskeks teinud, et ta enese wääriliši palju ei leia. Ja ta on uhke, kui oma wiina waatide ja ankrute hulka särawail silmil waatab, mis suures keldris, soldatite kombel, rias seisawad, sest üksi temal on kõikides Saksamaa jagudes kaswatatud wiina. Jah, õigust ütelda, ta wõib seda — tal on selleks küllalt jõudu — sest Haselingenis elawad inimesed, kes ebausu ja rumaluse poolest kuulsad on. Niisuguses kohas wõib kõrtsimees õitseda, nagu meie Kobara papakese juures näeme. Wäga arwa juhtub ettetulema, et tema leti esine üsna tühi on, nii kui täna õhtupoolsel, kus temal ainult kaks „tipsu wõtjat" näikse olewat. Nende wälispidine olek, kui ka kõrtsimehe suur hoolsus auustamises ning talitamises näitab selgeste, et nad sealt nurga tähtjamad elanikud on.

Ja tõeste oli wanem wõeras kõige rikkam talupoeg ümberkaudu; Kirneri karjamõis oli tubli rütlimõisa sarnane, ja kõik aasad, põllud

ning metsad, mis silm üle waadata suutis, oliwad tema päralt. Kirner oli pika kaswuga mees; ta oli juba seitsekümmend aastad wana, tema juuksed lumiwalged; ometi tunnistas terwise punas hiilgaw nägu, nagu ka kindel keha hoidmine, et weel küllalt jõudu tagawaraks on, umbes tosin aastaid edasi elama. Tema oli wanapoiste liikis ja oli tal üksainuke pärandaja, nimelt tema surnud õe poeg, mölder Kaarel, kelles meie teist wõerast teretame, kes täna Kobara kõrtsis on.

Kaarlit ei wõinud niisamati enam noorte meeste hulka lugeda, sest tal oli juba täis kuuskümmend aastad turja peal; tema keha küirus hoidmine laskis teda aga palju wanemaks arwata. Tema oli pikk kuiwetu mees, tõsise, peaaegu walju näujoontega, mille juurde tema lühikesed sasis, halli ja musta salgulised juuksed wäga heaste passisiwad. Peale selle paistis tema päikesest pruuniks põlenud näust lugupidamisele sundiw olek, mille otte talupojad tahtmatalt kummardasiwad. See wõiski põhjuseks olla, et Kaarlit harilikult Krahwi-mölbriks hüiti.

Tema oli niisama küla rikkamate meeste seast, ehk tema warandust Kirneri omaga küll wõrrelda ei wõinud. Aasta eest oli ta oma nelja paari kiwidega weskit uute masinate läbi parandanud, misläbi tema aga mitmesuguse mure sisse langes, sest et see ümbermuutmine wäga palju raha nõudis. Krahwi-mölder oli

küll oma onu ainukene pärija, aga seſt, et see weel kaua wõis elada ning enne surma kopikatki wälja ei annud, siis ei olnud Kaarlil selleſt mingit kasu. Talupojad ei aimanud mitte tema kitsikuſt, seſt ta mõistis oma saladusi warjata. Tema oli talupoegade silmas nüid niisama suure auu sees nagu ennegi, mis aga siis mitte ei oleks sündinud, kui ta ennaſt sõprade wõi tuttawate kätte oleks usaldanud.

Mure, mis tema südant sagedaste rutemine põksuma pani, ei astunud ialgi tema näu peale, mis iga elumuutuse juures üheſuguſeks jäi. Üksnes tema hallid silmad näitasiwad wahel tumedamad olema, aga ka ainult siis, kui ta teadis, et keegi teda nägemas ei ole.

See sündis siis ka nüid, kui ta — käed pükſi taskus — wõerastetua kahekſama akna ees seisis, kuni onu kõrtsimehega lobises ja Glotteri orus kaswatatud wiina rüipas.

Krahwi-mõlder wahtis ükſikſilmi aknaſt wälja, siiski ei näinud ta maakoha ilu, seſt mõtted, mis tema rinnas liikusiwad, tegiwad temale loori silme ette. Wiimaks tõmbas ta sügawaste hinge, pööris ümber ja sammus laua juurde tagasi, mille juures onu Kirner platsi oli wõtnud.

„Istu siia ja joo,“ hüidis wana karjamõisa omanik, temale täidetud klaasi pakkudes. Kaarel wõttis pakkumise wastu. Tema silmad, mis wähe aja eeſt nii kurblikult waataſiwad, oliwad jälle endise kuju wõtnud, ning heal ei

wärisenud mitte wähematki selle koorma all, mis ta rinda litsus, kui ta nüid ütles:

„Kas sa tõeste linna tahad minna, onu? . . . Mina arwasin, et sull homseni aega oleks, siis oleks ma sinuga ühes tulnud."

„Ei," wastas Kirner, „täna lähen ma linna ja sina tuled ühes."

Mölder kehitas õlasid ja wastas:

„Sa tead, ma olen sinu heaks meeleks alati walmis, täna aga pian ma „ei" ütlema. Ma ei wõi kogunisti kodust ära minna."

„Mikspärast ei wõi?"

„Ma ootan pealinnast masinameistert tulema. Weski rattawärk ei taha heaste kokku sündida; ta piab hoolega läbi waadatud ja praawitatud saama."

„Ma arwasin kohe, et see uus wärk suur asi ei ole," pomises wanamees, „ma hoiatasin sind küll õigel ajal, aga noored inimesed ei wõta head nõuu kuulda. No jah, nüid piad sa selle eest kibedust tundma."

„Noor" kuuekümne aastane mölder naeris waljuste. „Ära aja tühja lori, onu. Mis tead sina uuest masinatest! Oma praeguse weski wärgiga wõin ma kahe aastaga enam raha teenida kui enne kuue aastaga."

„Noh, soowin õnne," pajatas Kirner pilkawalt: „Sull piab palju raha kottis olema, et niisuguse kapitali weskisse seisma wõisid panna," lisas ta teratwat kõrwalist pilku suguläse peale wisates juurde.

Kaarli nägu muutus silmapilguks teise karwaliseks, sest ta tundis liig heaste, et kawal sugulane tema olekust enam teadis, kui temale armas oli; siis tegi ta paha mängu juurde hea näu ja wastas:

„Sull on üsna õigus, onu, rahast ei ole minul puudu, — ja mull oleks teda kord üleliiagi, kui —"

„Kui minu silmad kinni oleks," täiendas Kirner. „Jah muidugi — aga kas tead, praegu ei mõtle ma weel sugugi surma peale."

„Hoidku Jumal," hüüdis Kaarel elawalt. „Ei, ei, onu, sa piad weel kaua oma elust rõemustama. Eks ole tõsi, kõrtsipapa?"

„Seda arwan mina ka," wastas kõhukas pead nikutades, „ja et see „piisake" nüüd ärajoodud on, siis mõtlen mina, et meie weel keldrist toome ja onu terwiseks rüüpame."

„Tubli!" hüüdis Kirner naerdes, „ja sina maksad wiina, Kaarel. Mis need paar kopikut nii rikka mehe kohta tähendawad, nagu sina oled!"

Mölder märkas pilkamist, aga ta nikutas naeratades peaga, wiskas kõwa taalri laua peale ja hüüdis kõrtsimehele käskiwalt:

„Tooge selle eest tops Glotteri-orulist!"

Paksust kehast lugupidamatalt kargas kõrtsimees hirwe kombel minema ja tuli juba mõne silmapilgu pärast wiinaga nähtawalle, kui ka kangeste kõhides, sest et kiire jooks tema hinge kinni oli pannud.

Wiin awab inimeste südamed. Wähemalt oli Kirneriga see lugu. Ta kraamis kõik südame pealt wälja, mis ta tundis ja mõtles. Iseeneseſt mõista saiwad ka Kaarel ja kõrtsimees oma jau, seſt esimesele wiskas ta kerget meelt ja teisele ihnuſt nina peale.

Mida enam wanamees sõimas, seda enam naersiwad teised, ja wiimaks naeris ta ise ka ühes.

Lõppeks oli wiin otsas ning Kirner tõusis, ehk küll juba natuke tuikudes, tooli pealt püsti.

„Ära unusta oma rahakotti,“ hüüdis Kaarel, kui onu ukse poole hakkas sammuma.

Kirner wõttis täidetud kaelatasku seina pialt maha, kus ta teda rippuma oli pannud, ja pajatas:

„Eks ole tõsi, sa tahaksid seda kõige täiega omale? . . . Ja jah, kõwad taalrid oleks sinu rattawärgile üsna tarwilikud.“

„Mina jahwatan ainult jahu,“ wastas Kaarel, „ja mitte hõbedat.“

„So, so,“ lausus wanamees pilkawa pilguga. „Igaüks oma wiisi; minul on aga kõlisew metall armsam.“

„Ja ometi wiid sa selle iluſa ſummakese linna ning lahutad eneseſt ära?“ andis mõlder wastuseks.

„Lobise nii palju kui sa tahad,“ hüüdis Kirner nüid pahaselt. „Sa tead wäga heaste, et ma raha linnas panka panen; seda ei wõi

siin aga mitte igamees teha. Sina oled muidugi rikas mees, õepoeg, aga siiasaadik ei ole sa weel mitte iga poole aasta tagast raha linna wõinud wiia, nagu mina tänagi jälle teen."

„Selles asjas on sull täieste õigus," kinnitas mölder kunstliku rahuga. Kui aga lugu nõnda oleks, siis teeks ma asja hõlpsamalt ja sõidaks linna, ega hakkaks sinu wiisi jala käima."

„Mina teeksin niisamati," wõttis nüid kõrtsimees sõna. Tee üle Lumemäe on järsk ja ütlemata paha. Maantee on küll palju pikem, sest et ta kõweralt käib; tema peal ei ole aga mitte nõnda kõigest ilmast kõrwal kui Lumemäe metsatee peal. Seal ei tule hiirtki wastu, weel wähem õiget inimest, — olgu siis mõni ümberhulkuja, noh, aga niisuguste eest hoiaks ma täie rahakotiga parem kõrwale."

„Mina ei karda ühtegit inimest," wastas wanamees kindlalt. „Jumal on minule kaks tugewat rusikat kinkinud, ja sellepärast ei annaks ma kellegille nõuu külge hakata." Nende sõnadega tõstis ta käed ülesse ja raputas rusikaid, mill tema muidu lahked silmad metslikult wälkusiwad. „Peale selle," lisas ta ühte paela otsas ripputwat tukatit nähtawalle tõmmates juurde, „kannan ma seda amuletti rinna peal. See on minu õntsa isa mälestus ja kaitseb mind iga hädaohu eest."

„See on sulle hea," pajatas Kaarel, kes

niisamati minema hakkas. „Ma soowin sinule head teed ja mitte suurt janu, mis wiina ja päikese palawa läbi wististe tulemata ei jäe.“

„Kuule nüid poisikest!“ kisendas wanamees. „Kas siis sina arwad, et ma nii nõrk olen nagu sina, kes midagit ära kannatada ei suuda? . . . Tooge nüid, kõrtsimees, mulle weel üks mehine naps; ma tahan selle ninatargale näidata, et ma wiina ja päikese palawust kanda jõuan.“

„Olgu nõnda, nagu sa ise heaks arwad,“ lausus Kaarel, kui kõrtsimees jälle keldri tõttas, „mina ütlen sulle aga „head päewa“ ja lähen koju.“

Seda üteldes läks ta uksest wälja.

Kirner waatas temale mõttes läbi akna järele ja pööris siis kõrtsimehe poole, kes wiina pudeli ja klaasiga auupaklikult tema ette astus.

„Ma ei wõi enam wiina juua, tahtsin muidu õepojale „wingerpussi“ mängida. Jooge see wiin ise ära, ma tean et ta teile maitseb, sest teil on alati janu. Siin on teil selle eest raha.“ Nende sõnadega wiskas ta ühe hõbe raha laua peale, surus õle kübara kõwaste pähe ja sammus uksest wälja.

Peagi oli küla tema selja taga, ja kui ta paar minutit mööda maanteed edasi oli läinud, pööris ta kõrwalise tee peale, mis otsekohe Lumemäele wiis.

Mäe jalal, teest pisut kõrwal, oli Kaarli

weske. Suure weeratta mühinat ei olnud täna mitte kuulda, seſt eesſeiswa parandamiſe päraſt oli weski ſeismas.

„Maſinakunſtnik ei näita pealinnaſt weel mitte ſiia olema jõudnud," ütles Kirner ſeisma jäädes iſeeneſes. „Wähemalt ei näe ma ſiin mingit tõlda, ja jala käima nii ſuur härra ometi ei hakka."

Ta rändas uueste edaſi, jäi aga jälle ſeisma ja pomiſes: „Sepojaga läheb mäeſt alla poole; ta on ennaſt wõlgade ſiſſe annud, niipalju näen ma nüüd juba. Tema on uhke kõrgi meelega mees, kes kõik paremine teada tahab ja kellegile head ſõna ei taha anda, kui ta abi tarwitab. Seekord piab ta aga ometi tulema ja ennaſt minu ees alandama. Ma ei taha teda mitte hädaſſe jätta, juba tema abikaaſa, Kadri päraſt, kes tubli naine on. Ja peale ſelle lubaſin ma oma õntſa õele, ta ſurma woodi peal, tema poja eeſt hoolt kanda. Noh, mina olen mees, kes ſõna piab. Mina tahan õepoega Kaarlit tubli raha ſummaga jälle jalale aidata, aga, nagu üeldud, piab ta ennaſt enne alandama . . . Aga noh," ütles ta häkitſelt juttu poolele jättes, „kes ſee on ſiis, kes kohutatud hirwe kombel Lumemäelt alla jookſeb? Ma arwan, ſee on wiſt nõdrameelne Jokerle!"

Praegu nimetatud inimene jõudis wähe aja päraſt Kirneri juurde. See oli kahekümne aas-

tane nõdrameelne poiss, kes kõigile küla rahwale märgilauaks oli. Üksnes wana karjamõisa omanik oli tema wastu lahke, mikspäraft ta siis ka truuiste selle poole hoidis. Tema pikad juukſed rippusiwad sasiselt mõlemilt poolt pead alla, aga madala otsa pealt tõusiwad nad harjaste kombel püsti.

Nüid seisis ta lõõtsutades Kirneri ees, kes ennast, tema jooksmise põhjust teada saada tahtes, ilmaaegu waewas. Jokerle tegi paljalt imelikku healt, wehkles kätega ja hakkas wiimaks naerma.

Kirner katsus nüid teist nõu; ta puistas kukrust raha peu peale. See aitas kohe. Niipea, kui Jokerle raha kõlinat kuulis, kargas ta juurde ja kisendas:

„Ah, — ilus raha, läikiw raha — anda waese Jokerlile, eks?“

„Muidugi annan,“ kostis Kirner, „aga enne piab kõnelema, mikspäraft sa nii wirgaste jooksid.“

„Oo! . . . oo!“ hüüdis nõrgameelne. „Jokerl nõiamoori näinud . . . seal — sügawal, sügawal sees!“ Selle juures näitas ta metsa poole, mis Lumemäe harjal kaswas.

Kirner waatas imestades poisi peale. — Külas walitses wanast saadik usk, et Lumemäel üks nõiamoor elada, kes ennast aga üksnes siis inimestele näidata, kui mõni õnnetus ligi olla. Haselingeni küla rahwas teadis temast kohuta-

waid luguſid kõnelda, mis üheſt põlweſt teiſe kätte ulatas ja mille tõſiduſt igaüks kaljukindlalt uskus. Sellepäraſt wõib Kirneri imestuſt aimata, kui ta Jokerli ſuuſt kuulis, et ſee nõiamoori olla näinud.

„Kas ſee aga ka tõeste tõſi on?“ küſis ta wiimaks pead raputades. „Oli ſee ka tõeste nõiamoor?“

„Nõid,“ kokutas nõdrameelne. „Jokerl — nõiamoori näha — metſas.“

„Noh, ja miſſuguſed riided tal ſeljas oliwad?“

„Riided mustad — üsna mustad,“ kostis Jokerl wäriſedes. „Terawa otſaga nuga käes — aukuſid kaewama maa ſiſſe — huhu!“

Kirner kratſis kõrwataguſt, ſiis küſis ta uueſte:

„Kus kohal ſa teda nägid?“

„Risti juures.“

„Risti juures?“ kordas wanamees uſkmatalt. „Ei, Jokerl, ſa oled ennaſt petnud; nõid kardab niiſamati risti, nagu ſaatan iſegi, ega tule tema ligidalle.“

Nõdrameelne raputas pead ja tähendas ſelle läbi, et ta õigeſte näinud olla.

„Nõid — risti ees — pikali. Kahin põeſas — nõid kaduma — waene Jokerle jooksma.“

„Selleſt ſaagu üks teine targaks,“ kiſendas Kirner. „Poiſs lobiſeb ühte ja teiſt kokku, ja lõppeks on ta ſeda kõik paljalt unes näinud.“

See ſüiandmine tegi nõdrameelſe wihaſeks;

ta tõmbas käed rusikasse, õetsus edasi ning tagasi ja karjus, ühe jala pealt teise peale tammutades: „Jokerl mitte und näha — ilmsi — köik nägema! Nõid metsas — huhu!“

„Noh, siis tahan ma ise teda waadata,“ ütles Kirner kindlalt. „Minu tee läheb muidugi läbi metsa. Ma annan aga nõiale nõuu kümme sammu minust eemalle jääda, sest mina olen mees, kellel tugewad rusikad on ja kurja naisega korda saab, kui see ka sadakorda nõidade perekonnast oleks. Sina aga, Jokerl, katsu et sa koju saad ja eśialgult suu ilusaste kinni piad, kas mõistad? Sinu enneaegne jutt wõiks sulle hea nahatäie tuua, mitte minu, waid su oma sõprade käest külas. Jumal kaitsku sind!“ Sellega andis ta nõdrameelsele kerge patsu õla peale ja sammus wirgalt edasi.

Ta ei waatanud mitte kordagi tagasi, nagu Jokerle, kes seisma oli jäänud, lootis. Wähe aja pärast kadus wana mehe tugew kogu metsa warju; nõdrameelne aga kisendas metslikult „huhu!“ ja tormas noole kiirusel külasse.

Oli selleśama päewa õhtul.

Suures Kobara kõrtsis oli asi õige elaw. Iga laua juures istusiwad purjutajad talupojad ning piklikud neljanurgelised lauad ägasiwad õlle-, weini- ja põletatud wiina-klaasíde all. Paks piibu suits täitis tuba, ja et köiki

aknad — Muſtmetslaste kombe järele — kinni oliwad, ſiis wõib arwata, kui halw õhk tuas oli.

Talupojad tundſiwad niiſuguſe kortre aga üsna hea olema ja ſuurem jagu ſuitſutas oma kuiwatud lehti niiſamaſuguſe iſuga, nagu olekſiwad need kõige peenem Türgi tubakas olnud.

Ülemiſe laua ääres istuſiwad küla tähtſamad mehed; kõige eſimene oli wali pürjermeiſtri iſand, tema pahemal pool nõukoja kirjutaja, ſelle kõrwal köster koolmeiſtriga, ſiis karjamõiſade omanikud järjeſtiku, ning wiimane nendeſt oli Krahwi-mõlder, kellel ſelleläbi auu oli kõrge ametniku paremal käel istuda. Kõne oli kaua aega põlluasjanduſeſt olnud, kui ta häkiſelt ühe uue juurde tulija läbi teiſe külge pööris.

Hiline tulija oli nõdrameelſe Jokerli eeſtkoſtja.

„Mikspäraſt nii hilja, Grundeli peremees?“ häidſiwad mitmed temale wastu.

Tema wõttis eſiteks auujoogi wastu, mida Muſtmetſas wana kombe järele igale uue juurdetulijale antakſe, ja kui ta ennaſt ſellega tubliste oli karastanud, wastas ta karedal toonil:

„Mull oli Jokerliga tublit tegemiſt. Poiſil oli täna jälle halw tund ja lobiſes niiſuguſt lugu, mis juukſed peas püsti ajab.“

„Siis jutusta ometi, Grundeli peremees,“ tungiſiwad uudishimuliſed külaliſed peale, hunikuſſe kokku jookstes.

„Jokerl oli täna õhtupoole Lumemäe peal,“

köneles eeſtkoſtja, „ja tormas kui hull minu õue. Muidugi tahtſin mina teada, mis teda niiwäga kohutas, aga ta tühipaljas ei tahtnud rääkida ja ütles, et Kirner teda olla keelanud ſuud lahti teha.“

„Noh,“ naeris üks talupoeg, „ſinu pilliroo-kepp tegi muidugi tema ſuu lahti.“

„Ei koguni,“ kõlas pahane wastus, — „poiſs läks weel pööraſemaks, ja kui mitte minu naine teda maheda kõnedega ei oleks mee-litanud, ſiis oleks ta wait jäänud nagu kala.“

„Siis pihtis ta wiimaks ometigi?“ küſis pürjermeister ja wõttis oma puuſt tubakatooſiſt tähtjalt ninatäie. „Mis on ſiis olnud?“

„Ma tahakſin parem, et ma ei oleks kuul-nudki,“ pomiſes Grundeli peremees. Narr tahab Lumemäel nõiamoori näinud olla!“

See teatus mõjus nagu elektri löök; üle-mad ja alamad kargaſiwad ühtlaſi toolide pealt püsti, paniwad käed kokku ja kiſendaſiwad:

„Nõiamoor? Taewas olgu meile armuline, ſee toob õnnetuſt!“

Sellſamal ſilmapilgul tehti uks järsku lahti ja nõdrameelne Jokerl tormas ſurnukahwata-nult ſiſſe. Kõikide ſilmad pöörſiwad imeſtades wäriſewa poiſi poole, kes ehmatuſe päraſt muud ei ſaanud ütelda kui:

„Nõiamoor . . . . huhu!“

Selle järele tuli minuti pikkune waikus, ſiis kiſendas Grundeli peremees:

„Kuidas tohtisid sina siia tulla ja mis lobised sa jälle nõiamoorist — kus ta on?“

„Seal . . . seal —!“ sosistas Jokerl ja näitis pimedasse ettekotta. Ning tõeste ilmus nüid ukse alla must kogu, kes liikumatalt seisma jäi.

Joomalaud, mis ukse ligi seisis, oli häkiselt kõigist, igaõhtustest külalistest, maha jäetud; need olivad, niisama nagu teised talupojad, kõrtsi tahapoole nurka põgenenud ja waatasivad hirmuga ukse all seiswa kogu peale. Krahwi-mölder oli ainukene külaline kes kartust ei näitanud, sellewastu paistis tema silmist wiha ja metslik olek; ta pigistas mokad kinni ja tampis mitu korda kõwaste jalgadega.

Kole waikus sai wiimaks sügawast naisterahwa healest murtud. „Tere õhtust!“ kõlas heal, ja ühtlasi astus arwatud Lumemäe nõid ukse juurest pimedast täielise lambi walguse sisse. „Kas mind siin enam keegi ei tunne? Kas ma nii puru wanaks olen jäänud, et minu külles kõik muutnud on?“

Keegi kõrtsi wõerastest ei julgenud rääkida, aga kõik sirutasivad uudishimulikult kaelad wälja, et wõera nägu ligemalt tunnistada.

See oli wana naine, kelle lumiwalged juuksed hädapärast ühest mustast rätikust kaetud saiwad. Kolkunud nägu oli kanawarwaid täis ja kongjas nina oli ennast nagu wõidu rõemus üle sisse langenud hammasteta suu painutanud.

Wanamoor waatas nagu teutawalt tuas ümber, kuni ta silmad ühe koha peale seisma jäiwad.

„Siis ei tunne mind keegi enam?“ alustas tema sellepeale uueste. „Ja ka *sina* mitte... krahwi-mölder?“ pööris ta häkitselt selle poole, sest *tema* oli see olnud, kelle peale eidekese teraw pilk seisma oli jäänud. Kaarli silmad näitasiwad tuld purtsawat, ja palju ei puudunud, siis oleks ta wõera kallale karganud ja teda maha kiskunud. Wanamoor aga ei kartnud tema wiha waid astus ta juurde, lõi temale õla peale ja hüüdis pilkawal toonil:

„Noh, kudas on, kas sina mind ära tahad salata, *õemees*?“

Üks wande sõna tungis Kaarli huultest ja imestuse hüie talupoegade suust.

„Jumal taewas!“ hüüti igast küljest, „Madli!“

„Ah,“ lausus wanamoor pilkawalt ja ajas ennast sirgeks, „siis ei ole teie oma noore põlwe tuttawat weel mitte unustanud! Ma tänan teid selle truu meelespidamise eest.“

„Kõrtsimees,“ pööris ta ennast selle poole, „mina tulen nagu wõeras kodumaale tagasi, ja ei ole minul ega mu tütretütrel *Weroonikal*, kes minuga ühes tuli, praegu peawarju. Kas teie ei tahaks meid nõnda kaua oma juures pidada, kuni meie mujale korterit oleme leidnud!“

Paks isand ei tahtnud teda mitte oma

juurde lubada, aga kartis seda ütelda; sellepärast jäi ta soola samma moodi seisma. Aga kui Madli tüki aja ootamise järele teda käskiwal toonil nõudis tuld wõtma ja teda magamise kambri juhatama, nikutas ta ainult peaga ja sammus ees õue, kus üks talupoja riides imeilus kuueteistkümne aatane neiuke seisis.

„Tule, Wroneli," hüüdis wanaema lapselapsele, kõrtsiisand lubab meile ulualust. Head ööd," hüüdis ta siis kõrtsituppa, „magage rahuliste ja ärge nähke Lumemäe nõiast liiga palju und!"

Nende sõnade järele läks ta Wroneliga kõrtsimehe juhatust mööda trepist ülesse pöningi kambrisse. Wõeraste tuas jäi aga kõik waikseks, ja kui kõrtsmik wiis minutit hiljem tagasi pööris, leidis ta ainult tühjad toolid ja pingid eest, — kõik talupojad oliwad jäljetuks kadunud.

Ruttu kraamis ta sulase ja ümardaja abil tühjad klaasid ja pudelid ära, pani ukse lukku, kustutas tule ära ning ruttas sängi, kus ta teki üle pea tõmbas. Päike oli hommikul juba suurel kõrgel, kui kõrtsimees higist märjalt ülesse ärkas. Öösel oli mitukorda hirmulik ehmatuse hüidmine: „Mõrtsukatöö!" tema kõrwu tunginud; ometi ei teadnud ta mitte, kas see unes wõi ilmsi oli olnud.

Jutu käik nõuab, et meie natuke Madli ja Kaarli minewiku peale waatame, enne kui kõnelemises edasi läheme.

Selleſt ajaſt oli nüid juſt kolmkümmend-kahekſa aastat, kui krahwi-mölder ühe waeſe talutüdrukuga abielusſe heitis. Tema noorel naiſel ei olnud, peale ühe wanema õe, kedagit ſugulaſt ilma peal, ſeſt iſa ja ema puhkaſiwad juba ammugi kalmu künka all. Külas imestas igaüks, et ahne Kaarel waeſe naiſe wõttis, ega mõistetud ſeda lugu mitte teiſite ſeletada, kui et Kadri õde noore Kaarlile nõiajooki olla annud. Madli waikne ja ükſi olekut armastaja loomus oli igaühe meeleſt kahtlane, ja et ta natukene tohtri kunstiſt teadis ja arstirohtuſid walmistada mõistis, ſiis arwati teda täitſa nõiaks. Kaarli abielu oli kõikide arwamiſt wastu õnnelik, ja kui Jumal ſelle paarile lapſi oleks kinkinud, ſiis oleks maapealne elu mõlemile paradiiſi eluks olnud. Noor abielu paar oli igas asjas ühes meeles, armastus wälja arwatud, mis Kadri oma õe wastu ſüdames kandis. Kaarel pidas naiſe õe wastu kustumata wiha; wististe oli temale onu läbi nõiajoogi jutt kõrwu puutunud, mis tema kui ebausklik inime täieste uskus. Küll armastas tema oma Kadrit ega kahetſenud ühte ſilmapilkugi ſelle üle, et ta teda naiſeks oli wõtnud, teiſelt poolt aga pahandas teda, et ta Madli pooleſt nagu wande alla oli pandud. Ja ſeſt, et temal

hea jagu auuahnust oli, siis kaswas tema paha meel naise õe wastu ikka enam ja enam, kuni see wiimaks heledas leekides wälja purtsas ning tema abielu rahu rikkus. Siis tegi Madli paha asjale selle läbi lõpetust, et ta — ainult õe hea käekäigu peale mõteldes — waikselt külast wälja, laia maailma sisse rändas. Kui Madli jälle kodumaale tagasi tuli, oli ta kolmkümmendkuus aastat wanemaks saanud. Ta oli tõeste illma näinud, sest tema oli kaugelle üle Saksamaa piiride jõudnud, ning Inglis-, Schoti- ja Prantsusemaa ei olnud temale mitte enam wõerad nimed. Pariisis oli ta oma ilusama aja elanud, sest seal sai tema ühe waese aga waimurikka muusikandile mehele. Wiisteistkümmend aastat wältas tema abielu õnn, — seal tuli surm ja kiskus armastatud mehe tema kõrwalt ära. Lese walu oli suur, aga ühe tröösti oli Jumal temale jätnud — armsa, ilusa tütrekese, kes ruttu neiuks sirgus ning mõni aasta hiljem mehele sai. Madli leidis nüüd oma õnne tütres ja wäimehes, ning kui Jumal neile ka tütrekese kinkis, oli tema rõem ärarääkimata suur. Rõemude ja kurbtuste, lootuste ja pettuste all kadus aeg, kuni weikese Weroonika wiieteistkümnemal sündimisepäewal jällegi walju saatuse hoop wana eite trehwas; tütar ja wäimees suriwad ühe katkutaulise haiguse kätte, mis selles linnajaus mõllas, kus nemad elasiwad. Nüüd oli wana eit kõigist maha

jäetud suures Pariisis. Seal tõusis waikne, mägedest ümberpiiratud kodune külakene tema waimu silma ees üles. Wastuseismata wägi tõmbas teda sinna, kus ta esmalt ilma walgust oli näinud. Nii ütles ta oma „uinuwa armsatele“ uhkes Seine-linnas head und ning rändas Wroneliga kodusesse Mustmetsa mägestikku.

See, kuidas teda kodus wastu wõeti, ei olnud tema puhkust tarwitawa südamele mitte rahu toonud; palju enam oli sinna kibedust kogunud, mida tema enne mitte ei olnud tunnud. Madli oli järsku teiseks saanud ja Wroneli waatas kartliku imestusega wanaema peale, kui ta teisel homikul tema wastas istus ja neid metslikka pilkusid nägi, mis wana eide tumedaist silmist wälja wälkusiwad. Madli istus tooli peal, tõmbas aeg ajalt käed rusikasse ja pomises ühtelugu iseeneses. Wroneli hüidis teda mitmele korrale, aga asjata, tema ei kuulnud ega näinud midagit, — nõnda oliwad tema mõtted ametis.

Ukse peale koputadi.

Wroneli tõstis pea ülesse ja ütles:

„Wanaema, keegi tahab sisse tulla.“

Aga Madli ei kuulnud neid sõnu ja wahtis endist wiisi maha.

Teist korda koputadi, ja nüid kõwemalt kui enne. Wroneli pani oma pehme käe wanaema õla peale ja lausus:

„Wanaema, ukse peale koputatakse, keegi on wäljas!"

„Üks *surnu* — mis?" kähises nüid Madli, kuna Wroneli ehmatades tagasi kargas, sest wanaeide silmist söögas salaline tuli. „Tee lahti! . . . Tee lahti!" hüüdis Madli tütarlapsele käskiwal toonil ja näitas luise käega ukse poole, — „tee lahti!"

Nõnda ei olnud Wroneli wanaemat ialgi näinud, ta hakkas teda kartma ning pööris aralt ukse poole, et tema käsku täita. Waewalt oli ta aga riiwi eest ära lükkanud, kui uks wäljast poolt järsku lahti kisti ja üks sandarm mitme talupojaga sisse tormas; kõige järel tuli weel hirmunud kõrtsimees.

Wroneli kargas kohkudes tagasi, wana eit selle wastu seisis sirgelt, wahelite pandud kätega ja wäljakutsuwa waatega; kõigewähematki kohmetust ei paistnud tema näust, ning näitis, nagu oleks ta selle waenliku tuleku peale ettewalmistatud olnud.

Madli rahuline, kindel olek mõjus talupoegade peale, isegi sandarm jäi ukse kõrwale seisma.

„Mis on? Mis teie tahate?" käratas Madli tema peale. „Kuidas julgete teie ilma lubata sellesse kambrisse tungida, mis praegu *minu* päralt on?"

Seaduse teener ei mõistnud niisuguse jutu peale wastust anda ja talupojad pomisesiwad arusaamata sõnu habemesse.

„Kas ma saan ükskord wastust?“ nõudis wana eit ettepoole astudes.

Politsei teener jäi weel segasemaks. Wiimaks wõttis Grundeli peremees, kes ka seal oli, südame rindu ja ütles:

„Meie ligidal, Lumemäe peal metsas on mõrtsuka töö tehtud.“

„Jah, nõnda see küll on,“ kinnitasiwad teised talupojad, kellede julgus nüid kaswas.

„Noh — ja mis edasi?“ küsis wana eit rahulikult ja kindlalt.

„Üks tubli, hea mees on seal häbematal kombel — äratapetud,“ alustas Grundeli peremees uueste, ja sandarm julges nüid juurde lisada: „Täna õõsse leidsin mina tema surmukeha ülesse.“

„Meie ei pruugi wististe mitte ütelda, et Kirner see tapetud on,“ rääkis Grundeli peremees edasi, „ja et seda kurja tööd teie peale arwatakse. Meie oleme sellepärast tulnud teid kinni wõtma.“

„Kinni wõtma,“ kordas sandarm, — „ja wangi wiima!“

Wroneli kisendas waljuste; ta tõttas wanaema juurde, kelle rinna peale ta langes; wana eit pani tütarlapse tasakeste tooli peale ja astus üsna talupoegade ette:

„Teie olete mind oma rumala ebausuga juba ammugi suureks nõiaks arwanud, olete rääkinud, et mina nõia-jookisid mõistwat wal-

mistada, mis inimeste tahtmise jõudu taltsutab ja elajaid —"

„Ja see on ka tõsi," ütlesiwad talupojad wihaselt wahele. „Poleks teie ükskord Kaarlile armu-jooki sisse annud, siis ei oleks ta teie õde muidugi mitte wõtnud."

„Teie ebausklikud oinad!" hüüdis Madli ja raputas nii ähwardawalt oma kuiwetanud rusikaid, et sandarm ja talupojad tahtmatalt tagasi astusiwad ning paks kõrtsimees tulise kiirusega trepist alla põgenes.

„Mina arwasin," köneles Madli äritatult edasi, „et teie wiha minu wastu mu pika äraoleku ajal lahkunud on, aga nüid näen ma, et teie endiseks olete jäänud. Teil ei ole sellest weel mitte küllalt, et mind nõiaks olete tembeldanud, waid tahate nüid weel koguni mõrtsukaks teha!"

„Oh," pilkas Grundeli peremees, „ärge lootke, et teie ilusad kõnekäänud meid eksitada jõuawad; teie peale süi arwamiseks on põhjuseid küllalt!"

„Kas tõeste?" hüüdis Madli põlewil silmil, — „siis nimetage neid!"

„Seda ei ole meil waja teha," wastas Grundeli peremees, „kohtu ees saate seda küllalt kuulda. Nüid aga tulge meie järele!"

„Minul on pürjermeistri poolt käsk teid wangi wiia," sõnas sandarm.

„Taewa pärast," palus Wroneli ülestõstetud kätega, kui wana eite mitmest küljest kinni

tabati, „halastage ometi! Mõtelge et see minu wanaema on, kelle peale teie kaebtust tõstate, — minu wanaema, kes ühegi loomale paha ei tee, weel wähem inimesele, kes temale pealegi wõeras on!“

„Hoia omad sõnad parem enesele, plika,“ käritas Grundeli peremees karedalt. „Meie tunneme sinu wanaema paremine kui sina; teame ka, et tapetud Kirner temale sugugi wõeras ei olnud, waid et ta teda wihkas, sest et see tema nõiatempusid ja imejookisid tundis.“

Madli wiskas põlastawa pilgu rääkija peale, siis hakkas ta waese Wronelile kaela ümber ja ütles tröõstides:

„Ära nuta, laps, ja ära muretse minu pärast sugugi. Enne kui asi minu elu peale käib, piab tunnistustega tõeks saama tehtud, et mina tõeste seda kuritööd olen teinud, mis minu peale kaebatakse, — aga see saab kohtule rasteks minema. Ole julge, tütar!“

Ja jälle hiilgasiwad Madli silmad selles salalises tules, mis kõiki juures olijaid wärisema pani.

„Tulge, teie oinad!“ hüidis ta siis talupoegadele, „wiige mind wangi; ärge usaldage aga keegi mind enam puutuda, muidu pistan ma nuaga —“ tema parem käsi otsis kramplikult pealiskuue taskust pistnuga, mis sinna oli peidetud, aga tasku oli tühi ja ahastuse kisa kõlas Madli huultelt.

„Ahah, nüid oled ſa meie käes," hüidis ſandarm. „Sinu wanaduſeſt nõder mälestus on ſulle halwa tükki mänginud! Ja jah," kõneles ta teutawalt edaſi, kui ta wana eite kahwatama nägi, „ſina oled rutuga nua, mida nüid otſid, waeſe Kirneri rindu jätnud!" . . .

Talupojad wõtſiwad nüid Madli küllest kinni ja wedaſiwad tema kamriſt wälja. Wroneli ſammus neile kurwalt järele.

Paks kõrtſimees ſeiſis käed taskus, ukſe ees ja waatas hea meelega rongile järele, kes mäest alla, pürjermeiſtri maja poole liikus. Kui wiimaks talupojad tema ſilmiſt ära kaduſiwad, keeras ta ümber, tegi ukſe peale kolm risti ja käskis tüdrukut ſeda tuba, kus Madli ja Wroneli oliwad maganud, kadakatega ära ſuitſutada, et mitte kõige wähematki nõiduſe märki maha ei jääks.

Ähwardawad pikſe-pilwed ſeiſiwad mägestiku kohal ja mustad jooned lääne kaares näitaſiwad ſelgeste, et ſeal juba ſadas. Wiimane lapikene iniſt taewaſt kadus ja mägede wastukaja kandis kaugelt müristamiſt kord korralt ligemalle.

Haſelingi külas oli kõik nagu ſurnud; ümberringi ei olnud kedagit näha, peale pääſukeste, kes — halwa ilma kuulutades — maapinna ligidal lendaſiwad. Kuskilgi ei olnud ühte inimeſt näha — aga pia, ſeal maantee peal liigub aeglaſe, pühaliku ſammudega muſt

kogu. See on surnurong. Mustad rätikud lehwitawad tuule käes ja peade peal kantakse midagit; see on puusärk — — tapetud Kirneri wiimne kodu, keda täna maetakse.

Kõik külarahwas oli surnut saatmas; nad oliwad kõik õiglast, hea südamega meest armastanud. Puusärgi kannul käis ainukene pärandaja krahwi-mölder. Kaarli kurbtus näitis rõemust, et ta nüid ülirikas mees oli, palju suurem olewat, wähemalt tunnistas seda tema wankuw käik, kahwatu nägu ja kurblikud silmad. Ta pani sagedaste taskurätiku silmade ette ja nuukſus waljuste. Siiasaadik ei olnud külas keegi Kaarlil nii pehmet südant arwanud olewat ning arwati seda üleüldse wõimatuks, et tema ühte pisarat nutaks; nüid aga näitis lugu teisiti olewat ja kõikide südamed saiwad tema wastu osawõtlikuks.

Pea jõuti surnuaiale, ja kui Kirneri puusärk hauda lasti, käis hele wälgu löök ning selle järele wali pikse kärgatus, millest mäed mühasiwad.

Suurepäraline looduse-wäe ilmumine algas, ja sellega ühes matmine. Wihma woolas nagu ua warrest maha, tuul hulus tumedaste ja kaeblikult ning möllawad elementid käisiwad kirikhärra healest üle, kes lahkunud wennale hauakõnet pidas. Suurem hulk kuulis läbi tormi ainult üksikuid sõnu, nagu: „Leinaja õepoeg — auus mees — mõrtsuka töö — kättemaksmine!“

Kui matmine möödas oli, sammusiwad matuselised kodu poole. Kirikhärra püüdis leinajat Kaarlit trööstida.

Selle aja sees läksiwad pilwed laiale ja selge taewas sinas lõbusaste.

„Waadake üles, armas Kaarel," rääkis wana õpetaja uueste oma pihtilapse wastu, „ja nähke, kuidas Jumal kurwastuse järele jälle rõemu saadab. Paha ilm, mis meid kohutas, on möödas ja päikene waatab lahkelt naeratades meie peale alla. Kas ei ole inimeste elus mitte niisamasugune lugu? Jumal saadab meile sagedaste kurbtust ning katab meie hinged öö ja pimeduse alla, aga Ta walgustab meid ka jälle oma jumaliku rõemu kiirtega."

„Teil on täieste õigus," wastas Krahwimölder tasase healega, „aga ma ei suuda weel mitte selle mõttega ära harjuda, et minu armas, hea onu siit ilmast lahkunud on. „Oh," lisas ta waljuste luksudes juurde, „ma tahaksin, et ta alles elaks, mina waene, weriwaene mees oleksin!"

„See mõte ja tundmine teeb teie südamele auu," wastas kirikhärra lahkeste ja pigistas õrnalt Kaarli kätt.

Wäheaja waikimise järele alustas ta uueste: „Teil saab praegusel olekul raske olema Madli ülekuulamise juures olla, kes üksi waese Kirneri surmast süüdlane on. Mina soowisin küll, et pürjermeister selle asja homseks jätaks, aga sest

et kohtu uurija juba homikul kreisi linnast siia on jõudnud, siis piab asi ikka täna toimetatud saama."

Kaarel waatas kohmetult kirikisanda otsa ja pööris siis teisele. Häkitselt küsis ta:

„Eks ole tõsi, seda süidi arwatakse wana Madli peale?"

Imestanult kostis kirikhärra: „Ma arwan, et pürjermeister teile seda kõik teadustanud on."

„Jah on," tõendas Kaarel, „aga ma olen seda oma kurbtusega ära unustanud." Ta ohkas sügawaste ja pajatas siis edasi: „Läheme rutemine, kõrgeauuline, et ülekuulamise alustuseks sinna saame." Ja ilma wastust ootamata sammus ta kiiremalt edasi; natukese aja järele jäi ta aga jälle seisma ja küsis: „Mis tegi Madli, kui teda kinni wõeti? Kas ta . . . kas ta . . ." Et mölder lauset ei lõpetanud, waid tummalt oma ette wahtis, siis wõttis kirikhärra sõna ja ütles:

„Weel ei ole tema midagit tunnistanud, ehk teda küll kitsikusesse aeti; ometi loodan mina, et kohtu uurija püidel parem tagajärg on."

Kaarel langes sügawasse mõtetesse ja ei rääkinud kõige tee peal, kuni pürjermeistri majasse, ühtegi sõna enam.

Weikene kohtusaal oli pealtwaatajaid puupüsti täis, nõnda et kirikhärra ja mölder waewalt ruumi saiwad. Kaebtuse aluse pink oli alles tühi, selle wastu istus kohtu uurija rohe-

lise kohtulaua taga. Ta näitis koguni wali mees olewat; jah mõnegi pealtwaataja meeleſt oli, nagu kannaks ta üksnes sellepäraſt prilliſid, et tarwilikul korral teisele südamesse wõiks waadata. Tema ees laua peal oli protokoll, mis pürjermeister nõukoja kirjutaja abiga Madli esimise ülekuulamise peale oli kirjutanud. Õpetatud härra tuetas kirja uurides küünarnukiga laua peale ja keerutas otsapealiſt juukseſalka tuustakuks kokku, ja kui ta sellega walmis oli, siis lõi ta käega protokolli peale ja andis selleläbi märki, et ülekuulamine alustab.

Kõikide silmad waataſiwad tema pealt ukse poole, kuſt Madli sandarmide saadetuſel sisse tuli. Ta oli wäga kahwatu, siiski ei olnud temal mingiſuguſt hirmu tunda; ta astus kindlal sammul pingi juurde ja istus sinna peale.

Juba ennegi ei julgenud keegi walju sõna kõnelda, aga nüid walitses otse pühalik waikus ja iga üks pidas hinge kinni, kui kohtu uurija pikalt ja pühalikult kaebtuse, kui ka Madli kinniwõtmiseſse puutuwad põhjused ette luges.

„Mis on teil sellepeale wastata?“ küsis ta kaebtuse aluse käeſt, akti kõrwale lükates.

„Muud midagit kui seda, et ma, minu peale aetud kurjategu mitte ei ole teinud,“ wastas Madli kindla healega.

„Siis tehke need, teie wastu tunnistawad põhjused, tühjaks!“ käskis kohtu uurija, mis Madli lühidelt järgmiste sõnadega tegi:

„Iga mõistlik inimene saab aru, et, kui ma sellel õnnetumal õhtupoolel kodumaale tagasi tulin, mina kõige wähemaltki ei wõinud arwata et Kirner sellsamal tunnil täie rahakotiga üle Lumemäe rändas. Juba see lugu piab mind mõrtsukaks arwamise alt wabastama."

„Mitte koguni," wastas kohtu uuria. „On tõeks tehtud, et teie Kirnerit wihkasite, sest et tema esimene oli, kes teid nõiaks nimetas. Teie wõisite selleläbi, et teda ära tapsite, oma kättemaksmise himu waigistada. Teie tulite oma tütretütrega ühes külasse, nagu mitmed tunnistajad kinnitawad, kes teid on näinud; ühtlasi on tõeks tehtud, et teie lühemat teed üle lumemägede ükši olete tulnud ja alles siin pool mäge jälle oma sugulasega kokku saanud."

„See on tõsi," lausus Madli.

„Mikspärast lahkusite teie oma lapselapsest ära?" päris kohtu uurija edasi. „Miks ei tulnud teie temaga seltsis lühemat teed üle lumemägestiku?"

„Et mu süda ikka enam liigutatud sai, mida ligemalle ma kodule jõudsin," wastas wana naisterahwas wärisewa healega, — „et ma tükikest aega oma mõtetega ükši tahtsin olla, et metsas risti juures Jumalalt õnnistust paluda, nagu ma ükskord tegin, kui ma kodumaalt ära läksin. Oma lapselapsele ei tohtinud ma oma pisaraid mitte näidata, mis teda araks oleks teinud, sest et mina tema ainuke tugi olin."

Kohtu uurija, kes oma hiilgawa prillide läbi ükſiſilmi Madli peale wahtis, wastas tüki aja päraſt: „Ma tahan teie ſõnu uskuda; nüid aga teine küſimine. Kas teie tahate ſalata, et teil piſtnuga, millele teie nime eſimeſed tähed pea ſisſe lõigatud, ühes oli?“

Madli raputas pead ja pajatas: „Kes nii pikka teed on käinud, nagu mina oma läpſelapſega, pidi eneſel muidugi mingiſuguſe ſõjariista ühes pidama, ſeſt et meie oleme nõrgad naisterahwad, kellele igaüks oleks wõinud külge hakata.“

„Selles annan mina teile täieste õiguſt,“ ſõnus kohtu uurija. „Aga,“ liſas ta waljult juurde, „kuidas ſai ſee nuga Kirneri rindu?“

Madli kahwatanud paled õõgaſiwad, kui ta ſelle peale kostes hüüdis: „Jumal ükſi on mu tunnismees, et mitte minu käſi ſee ei olnud, kes Kirnerile ſurmahaawa piſtis. Nuga piab minu taskuſt wälja kukkunud olema, kui ma risti ees püsti tõuſin.“

Kohtu uurija rääkis edaſi: „Tahetakſe nähtud olla, et teie metſas nuaga mitmesſe kohta haukuſid olete kaewanud; mis ſee tähendas? . . . Kas ehk mõtleſite Kirneri raha mulla ſisſe matta?“

See ootamata küſimine pani Madli kogelema. Weel mõned küſimiſed ja ſiis ſai ſandarm käſu kaebtuſe aluſt linna wiia, kus wannutatud mehed tema üle otſuſt pidiwad tegema.

Nüid sündis südant liigutaw etendus, sest Wroneli, kes ka seal oli, tormas wanaema juurde ning kisendas: „Mina ei lase sind enese juurest ära — inimesed on halwad ja tahawad sinule paha teha!"

Wana eit silitas tütarlapse kullakarwalisi juukse; ta püüdis rääkida, aga sügaw haledus keelas seda tegemast. Wiimaks tuliwad temale pisarad silma, ühtlasi lainetas aga ka tema rind üles ja alla ning heleda kisaga langes ta hingetumalt maha.

„Teie olete minu wanaema tapnud!" Langes Wroneli kisendates tema peale.

Selle wahel andis kohtuuurija sandarmile salajat märki, et see minestanut ukse ees walmis seiswasse wankrisse wiiks. Juba wõttis kohtu teender mitme talupoja abiga Madli külleşt kinni, kui häkkitselt saali tagumisest nurgast sõnad kostsiwad:

„Laske teda wabaks — ta on ilmasüita!"

Iseeneşest mõista pööraşiwad nüid kohtu uurija nagu ka kõigi juures olijate pilgud selle mehe poole, kes neid tähtjaid sõnu oli rääkinud, ja imestus kaswas weel palju enam, kui awalikuks sai, et keegi mu, kui krahwi-mõlder, wabaks tunnistaja oli.

Magades rändaja kombel ligines tema kohtu uurijale ja rääkis edasi: „Minu onu häkiline surm on mu pea natukene segamine ajanud. Nõnda

siis tuli, et ma alles — nagu ka kiriku härra tunnistada wõib — peale matmise siia tulles mäletasin, et Madli — selle kurjateu pärast kaebtuse all on. Ja weel praegu lõpetatud toimetuse ajalgi käis mu pea ümber, kuni tüdruku hädaline kisa mind meelemõistusele tõi. Ja nõnda tunnistan ma siis, et Madli ilma süita on, et tema seda — — tegu mitte koguni ei wõi teinud olla, sest et tema sell ajal, kui minu waene onu — hinge heitis, minuga üsna mu weski ligi kokku juhtus. Jah, nõnda see on!" hüüdis ta metsliku healega kui talupoegade hulkas imestuse hüüded kuuldawaks saiwad. „Ja kui soowitakse, tahan ma oma ütelust wandega kinnitada!"

Nende sõnade järele tõusis saalis niisugune sumin nagu mesipuus. Talupoegade imestusel ei olnud enam piiri, sest suurem hulk oli salaja selle üle rõemustanud, et Madli surmale saab mõistetud. Aga nüid ei aitanud mingi asi — mõldri tunnistus andis Madlile priiuse tagasi. Kui ta minestusest toibus ja kuulis, mis wahe ajal ette oli tulnud, pani ta käed silma ette ja hakkas kramplikult luksuma. Kohtu uurija küsis mitmele korrale, mikspärast ta kohe alustuses ei tunnistanud, et tema Kirneri tapmise ajal mujal oli olnud, aga wana eit ei näinud ega kuulnud midagit, ning sellega ei jäenud seaduse tundjal muud midagit üle, kui ära sõita.

Talupojad läksiwad niisamati kohtukojast

wälja; üks osa sammus urisedes koju, teine osa kõrtsi, et seal pahandust kõrist alla loputada.

Viin pani aga meeste meeled veel enam kihama ja nad waidlesiwad ägedaste üksteisega, kuni wiimaks paks kõrtsipapa sõnasõale selle läbi lõpetust tegi, et ta prohwetliku healega ütles:

„Kas teie siis sugugi aru ei saa, kudas see tuli, et Kaarel wana nõia eest-kostjaks hakkas? . . Tema on lihtsalt pärast oma kurja tööd weski juures möldri wastu läinud, teda oma magnetliku wõimuga magama pannud ja siis temale jooki suhu kallanud, millel see mõju oli, et ta pärast oma ärkamist kindlaste Madli ilmasüitust uskus — haha, küll mina seda wanamoori tunnen!"

Kõik talupojad kisendasiwad ühest suust: „Jah, kõrtsiperemehel on õigus, nõnda wõib see muidugi olla olnud!"

„Ma tahan teile veel midagit ütelda," alustas paks mueste, „Madli, kes nii ja nii palju aastate eest wõerale maale rändas, ei ole enam sugugi tagasi tulnud."

„Noh," pomises Grundeli peremees, „kes peab siis see wana naine olema, kes täna kohtu ees oli?"

Kõrtsimees tegi salalise näu ja lausus sosistawalt: „Lumemäe nõid!"

Talupojad kargasiwad ehmatades ühest koost laiale ning nende juures sai jälle tõeks, et

ebausu-rumalus usinaste wõitu saab. Kõik jäiwad kõrtsimehe juttu uskuma ning õhtu koju jõudes rääkisiwad nemad ka naiste ja lastele seda lugu. Et öösel, peale selle, Haselingeni külas wähe inimesi oli, kes rahuliste magada saiwad, wõib lugija kergeste arwata.

Lumemägi, mis meie jutu sees juba nii mitu korda nimetud on, on Haselingeni küla ümberkauduses kõige kõrgem koht, sest ta ulatas nelituhat jalga üle mere pinna. Paks kuuse ja männa mets kaswas tema harjal; ta saatis inimesele niisugust hirmulikku tundmist, et wäga arwaste mõni inimene sinna läks, selleşt hoolimata, et teiselpool metsa waatajale paradiislik ilus maakoht silma paistis. Arwamata hulk kaljukinkusid ja mäeahelikkusid lasksiwad mõtelda, nagu oleks mõni hiiglane neid wallatuse tujus maha külwanud. Kaugelt paistis sinikas wiir, mis silmaringis pilwedega kokku näis sulawat; need oliwad Wogeeseni mäed. Nende ees sirutas ennast Keisri-tool wälja, siis tuliwad Kandeli- ja Feldbergi-mäed, kuna üsna waataja silma ees kolme naabri oru ümber seiswad kalju rahnud torni kombel ülesse kerkisiwad. Weike maantee, mis wiimseid ühte sidus, näitis Lumemäelt waadates nagu kitsas lint olewat ja kadus wiimaks kalju seina warju. Üksikud talu hooned oliwad näha, jah, pahemalt poolt paistis koguni ühe päikeseşt helen-

dawa kiriku katus. See kirik oli wana kloostri päralt, mis ühe mäekingu otsast koguni sõbralikult eemale waatas.

Maakoha pildi esimene külg oli Lumemäe aasadest ja põldudest ning ühest talumajast kokku pandud, mis ainult paarsada sammu alamal, parempoolsel küljel seisis.

Ja see hurtsik ongi, kuhu meie nüid oma sammud pöörame.

Harimata lilleaiakene, mis hurtsikut osalt ümberpiiras, tühi koera onn, katkised aknaruudud, tühjad laudad — kõik näitasiwad selgeste, et majakene tühjalt seisis. Ja siiski oliwad kaks inimest madalas elutuas ning waatasiwad läbi akna ilusat maakohta. Mõlemite käed oliwad kokku pandud, ja noorema huultel kõlas tasasel, kaeblikul healel:

„Kodus ilus elada,
Mäe kõrge harjala,
Häkilise kalju otsas.
Aasal rohelises metsas,
Kuhu kari sööma läeb:
Kodus silm mull rõemu näeb!“

Waewalt oli wiimane lause waikinud, kui laulja wana eidele kaela ümber hakkas ja nuttes hüüdis:

„Oh, wanaema, siin sinu kodumaal on ilus — kui aga inimesed paremad olekssiwad!“

Madli silitas lapselapse palgeid ja püüdis teda tröstida, aga Wroneli raputas pead ja

wastas: „Ei, wanaema, siinsed inimesed on tigedad ja halwad. Kui ma sinuga peale kohtu oleku külas ühe ukse eest teise ette hulkusin, et öömaja paluda — — kas ei aetud meid igast kohast walju sõnadega ära ja ei hüütud pilgates järele: ränname Lumemäe peale, seal on nõia pesakonnale küllalt korterit!"

Wana eit õhkas sügawaste ja Wroneli rääkis edasi:

„Sina ei ole oma elu ajal weel kellegile inimesele paha teinud, ja siiski nimetawad nemad sind mõrtsukaks ja nõiaks, sind, hea wanaema, kes minule headuse ja wooruse ning wiisakuse eeskujuks on olnud. Waene wanaema, sa piad palju kannatama!"

„Keda Jumal armastab, seda Tema karistab," andis Madli rahulise, kindla healega wastuseks, „ja minu rist, mis mull kanda antud, on sule kergune selle wastu, mis Issand oma armsa Pojale peale pani. Inimesed on meid enestest ära tõukanud ja Lumemäele ajanud; kas meil sellepärast midagit wiga on? — Kas on maa peal weel ilusamat kohta kui siin? Waata mägede, nende Kalewipoja sammaste peale, mis õhutaewast kandma on määratud; tõsta omad silmad üles nende poole, kust meile abi tuleb — jah, ehk juba tulnud ongi, sest meie oleme nüid wiimaks ometi kodupaika leidnud, kest paradiisi, kus Jumal hea meelega wiiwib."

„Kui kauaks jäetakse meid siin ülewal rahule?“ pajatas Wroneli, — „kas ei hakka walju süda-mega inimesed meid mitte uueste tagakiusama ja siit ära ajama?“

„Ma ei usu seda,“ arwas wanaema, — „siin hurtsikus ei taha ju ometi keegi elada, sest et kõik Lumemäe nõida kardawad; nad arwa-wad, et see ööbete siin majas oma wiguriši teha, elajad laudas ära nõiduda ja wilja põllul ära kuiwatada.“

„Oh rumalad, ebausulised inimesed!“ hüüdis Wroneli wihaselt naerdes. „Kelle oma on aga see majakene, wanaema?“

Madli kulm läks kortsu ja ta silmis pais-tis jälle see salalik tuli, mis Wronelit wiimasel ajal nii wärisema oli pannud; nähtawalt wastu-meelt ütles ta wiimaks:

„Krahwi-mölder on siin peremees.“

„Seda pahem,“ lausus Wroneli; „tema wih-kab sind, ehk ta küll kohtu ees sinu heaks rääkis, — jah, üks sisemine heal ütleb mulle, et ta mitte enne rahule ei jäe, kui ta sind hukka on saatnud; sellepärast, wanaema, põgeneme parem ära, Jumal on igas kohas ja Tema ilm on suur; Tema saab meid muidugi kuskil paigakest leida laskma, kus meie rahuliste elada wõime.“

„Ei, ei,“ wastas wana eit, „mina ei lähe mitte siit ära!“

„Mikspärast?“

„Et minu süda siin üksi rahu wõib leida, et ma

ootama pian, kuni—" Madli jättis jutu poolele ja langes mõttesse. Häkitselt kuuldi wäljast hüidmist:

„Hei, Madli! Tule wälja, kellegil on sinuga rääkimist!"

Madli läks õue; tükk maad majast eemal seisis üks talupoiss.

„Mis on?" küsis wana eit, — „mis teie minust tahate?"

„Mina mitte midagit, — hoidku taewas selle eest," wastas tõlplane risti ette lüies; „ma olen paljalt oma peremehe käsu peal wäljas!"

„Kes su peremees on?"

„Krahwi-mölder."

Madli kohkus seda nime kuuldes, poiss aga rääkis edasi:

„Mõldri kaasa on raskeste haige ja laseb teid paluda, niipia kui wõimalik tema juurde tulla, sest et ta oma wiimist tunnikest ruttu liginema tunneb ja oma õde weel kord näha tahaks, enne kui surm silmad kinni paneb; need on karwa pealt tema sõnad."

„Ma tulen kohe sinna," kõlas Madli huultelt, mispeale poiss kiireste metsa warju kadus.

Wana naisterahwas jäi tükiks ajaks liikumatalt seisma; wiimaks häigas ta käega üle silmade, mis pisaratest hiilgasiwad. „Waene weikene Kata," sosistas ta, „nõnda on siis see tund ka kätte jõudnud, millal sina siit ilmast lahkuma piad. Kudas igatses mu süda wõeral maal sinu järele, kudas põksus ta, kui ma sellel kohutawal

õhutupoolel Lumemäelt weske punaſt katuſt ſilmaſin, kus ſina perenaiſena tallitaſid!...“ Siis läks ta tuppa tagaſi, kus Wroneli temale wastu tuli.

„Minu õde on raskeste haige,“ alustas Madli, „ja ma pian tema juurde minema.“

„Siis läheme kahekeſi, wanaema,“ hüüdis Wroneli kartlikult.

„Mikspärast?“

„Et ma ſind kaitſeda wõin, kui Krahwimölder ſinule halwa tahab teha.“

„Ole rahul, mu laps, mina ſeiſan Jumala kaitſe all, ja ſee tund on weel kaugel, millal mind tema pooleſt hädaoht ähwardab. Jäe aga rahulikult koju!“

„Aga õhtu tuleb kätte“, lausus Wroneli arglikult.

„Ma olen peagi tagaſi,“ wastas Madli, litſus tütarlaſt õrnalt wastu rindu ja ruttas ſiis ukſeſt wälja. Kartliku ſüdamega waatis Wroneli temale niikaua järele, kuni ta pakſu kuuskede warju kadus. Siis läks ta pikkamööda tuppa tagaſi ja laskis akna ette põlwili, mägede poole waadates, mille latwadel lahkuwa päikeſe kiired hiilgaſiwad. Kaua, kaua ſeiſis Wroneli akna all põlwili. Kuu oli juba ammugi ülesſe tõusnud ja hiilgas kõrgel taewa külles, iſalikult lapſe peale alla waadates, kes nüid püsti tõuſis ja ukſe juurde ruttas, ſeſt ta oli wanaema liginewaid ſammuſid kuulnud. Wroneli tahtis wanaemale kaela ümber hakata, aga ſelle tõrjuw liigutus ehmatas teda tagaſi.

„Wanaema, mis sull on?“ hüidis tüdrukukene ehmatatult, kui ta Madli imelikku nägu nägi.

„Ära puutu mind nüid mitte,“ wastas wana eit healetult.

„Mu Jumal, mis on sündinud?“

„Ei midagit,“ kõlas Madli lühike wastus.

„Ja — sinu haige õde?“ küsis Wroneli kartlikult edasi.

„Ta on nüid õnnelik, sest et Jumal tema wiletsa elule otsa on teinud.“

„Tema on surnud?“

„Surnud,“ wastas Madli tumedalt. Tema silmad waatasiwad wihaselt, ja siiski weeres üks pisar mööda palet alla.

Wroneli süda läks ikka rohkemalt hirmu täis ja ta ütles wärisedes:

„Kas meie ei lähe mitte siit ära, wanaema? Kuu paistab nii heledaste ja näitab meile teed. Tule, läheme rändama!“

„Ei,“ kostis Madli, „meie jäeme siia, ja keegi ei tohi meid siit ära ajada, sest see majakene on nüid *minu* — ma olen teda oma waese õe käest pärandanud.“

Wroneli waatas imestades wanaema peale, aga tema pilk ei leidnud wastamist, sest wanaema oli sügawa mõtte sisse wajunud ja istus suure pottahju kõrwal seiswa pingi peal. Wroneli küsis ühte ja teist, aga ei saanud mingit wastust. Warsti kadus kuu ning sügaw pimedus walitses õues.

Tuli kole öö. Tuul wilistas ümber maja, — kaarnad ja harakad kädistasiwad. Tuas ei liigutanud ennast keegi. Wroneli oli ühte nurka maha istunud, pea käe peale tuetanud ja nuttis; Madli istus endist wiisi sügawas mõtetes pingi peal.

. . . Kiirelt weereb ajaratas. Mööda on lilled ja päikese paistus, paljalt ja külmetades seisawad lehteta puud, ning aasade ja põldude roheline ilu on talwise lume alla maetud.

Wali külaline on tulnud ja rõhub kõik oma jäese rusikaga maha.

Põldude peal seisab töö, aga seda elawamalt läheb lugu külas. Lustiliselt helises rehtedes kootide klipp-klapp, kuna majade ees wanad ja noored labidaid ja luudasid sunniwad, et mitme jala kõrguseid hangesid ära ajada ning teed lahti teha. Suur ahi, mis suwel tähelepanematalt tua nurkas seisis, on jälle oma wana auu kätte saanud ning suurtele ja weikestele kogumise paigaks saanud, iseäranis õhtu ajal, kus majaelanikud tema ümber tikutwad ja nooremad wanade jutustusi kuulawad.

Niisugune tore sooja saatja oli ka Krahwimõldri elutuas, ning pink tema juures oli koguni poleeritud; ometi ei wõtnud keegi lustilik seltskond tema peal platsi, ei kuuldud sealt lõbusat könet ega lustilist naermist. Ainult ühte kuiwetanud kogu, nähti pika halli kuue sisse mähitult ajuti selle pingi peal istuwat, aga ka isegi siis

wähe aega, seſt rahutu waim kihutas teda üheſt kohaſt teiſe, tuaſt weskisse, sealt keldri, pööningille, lühidelt igale poole suure maja ruumidesse. Mured ei wõinud need mitte olla, mis Kaarlit nüid rõhusiwad, seſt Kirneri surmaſt saadik oli ta rikkaks meheks saanud. Wana onu oli ka üsna õigel ajal silmad kinni pannud, seſt oleks tema ainult kahekſa päewa hiljemalt igawikku läinud, siis oleks õepojal juba bankrott käes olnud. Rikas pärandus aga andis Krahwi-mõldrile wõimuſt toimetuſt suurelt edaſi ajada, nagu ta seda ikka oli püidnud: kõik tema soowid oliwad täidetud, ja sellegipäraſt ei näitanud ta rahul olema. Nukralt ja põrmitsedes käis ta oma omaduses ümber, ühtegi sõbralikku sõna ei tulnud tema huultelt, küll aga wandeid ja sõimusõnu, mis ta oma teendritele kinkis, kes midagit tema tahtmise järele ei jõudnud teha. Teendrid ei seisnud sellepäraſt tema juures, waid üks tuli, teine läks. Ka muud inimesed ei tahtnud temaga tegemiſt teha, olgu siis kõrtsimees, kelle kukkur, tema läbi, nüid üsna nähtawalt paisus. Kaarel oli kõrtsis õhtuti alati kõige hilisem wõeras ja ei läinud ialgi enne koju, kui ennaſt uimaseks oli joonud.

„Mina pian enesele sellwiisil und sigitama," ütles ta wabandades peremeestele, kes tema rohke joomise üle päid raputasiwad, — „ma ei saa muidu terwel ööl silma kinni. Tühi teab, kuſt see tuleb, aga ma näen lahtise silma-

dega tontisid, niisuguseid koledaid, mis mind wiimaks weel hulluks teewad!"

See tunnistus ei sündinud koguni mitte tema tahtmise järele, waid wiin tegi tema keele lahti; ta pahandas teisel homikul wäga niisuguse awaliku seletuse üle ja wõttis nõuks edespidi oma mõtteid ainult enese teada pidada.

Tema aruldane olek pani kõiki imestama, aga prohwetlik kõrtsimees mõistis ka seda seletada; ta andis talupoegade küsimise peale järgmist wastust:

„Kas wõibki siis lugu teisite olla, kui keegi nõiutud on? Wõi olete teie unustanud, et Kaarel Lumemäe nõia küüsis on? Tuletage ometi meelde, mis kõik juba sündinud on! On ju wanamoor Krahwi-mõldri kitsiduseski wõitu saanud. Kas ta terwe mõistuse juures oleks Lumemäe jalal seiswat maja ära kinkinud? . . ."

„Üleüldiselt wõib teil õigus olla," wastas Grundeli peremees, „teie wiimane tähendus läheb aga liiga kaugelle, sest teie unustate, et see majakene Kadri oma oli, ning *see* teda Madlile, — oma õele — kinkis."

„Ärge rääkige mitte ikka Madlist," naeris kõrtsmik, „see on ammugi surnud ja kõdunenud!"

Niisuguseid jutud kergitasiwad talupoegade ebausku, ja peagi hoidis suurem hulk Kaarlist eemalle, et ka mitte nõiutud ei saaks.

Krahwi-mõlder pani seda wiimaks tähele, ka oliwad mõned „head" sõbrad, kes tale selle

asja põhja seletasiwad. See tegi teda pööraseks, wihaseks, ja oli tema juba enne õel olnud, siis ei saanud temaga nüid enam keegi läbi...

Kallid Jõulupühad oliwad ligi.

Talupoegadel oli kodus kõikisuguseid walmistusi, sellepärast oli kõrtsis täna õhtu koguni wähe wõeraid.

Kaarel istus ükstu laua ääres; ta oli pea käe peale tuetanud ja maalis parema käe esimese sõrmega kõiksuguseid wiguriši laua peale. Seda tegi tema aga paljalt sellepärast, et siis tähele ei pandaks, kudas tema elawas jutus olewaid talupoegi silmitses.

„Nagu ma teile ütlen," tähendas üks neist, kuna ta oma sõnade kinnituseks rusikaga laua peale löi, „Ippelberger on oma kümnetaaldri-wekseli jälle tagasi saanud!"

Nimetatatud Hebrealane oli loomade kaupleja, kes maakonna linnas elas ja kadunud Kirneriga omal ajal palju „sehwti" oli teinud.

„Kudas tahab tema siis teada," küsis kõrtsimees, „et see seesama wekśel on, mis tema sellel päewal, kui mõrtsuka töö sündis, tahab Kirnerile olla annud?"

„Oh sa warblase pea!" wastas talupoeg ägedalt, — „tema teab seda karwa pealt, sest sest sellel wekselil oli ülema paremapoolse nurga küljest tükk ära, ning Kirner ei tahtnud teda koguniste wõtta, kuni Ippelberger oma nime sinna peale kirjutas."

„Sellega ei ole aga ammugi weel mitte selgeks tehtud, et see kümnetaaldri-wekſel selle summa külge puutub, mis Kirner enesega ühes kandis ja mis tema käest röövitud sai," pajatas kõrtsimees ōlasid kehitades.

„Kui sina mitte nii palju wahele ei lobiseks, waid rahulikult ootaksid, kuni jutt otsa saab," lausus talupoeg; „sinu suu ei seisa ühte silmapilkugi kinni. Ippelberger oli selle päewa lōuna ajal, mill mōrtsuka töö sündis, Kirneri talus, et tema käest kahteteistkümmend lammast osta. Nemad tingisiwad kaua aega, kuni wiimaks kaubaga kokku saiwad. Et elajakaupmees weel selsamal ōhtupoolel linna tagasi tahtis minna, siis wōttis Kirner nōuks ühes minna, sest et ta, nagu alati, poole aasta korjandust panka tahtis wiia. Ta tōi kōik üleliigse raha wälja ja lisas Ippelbergi käest saadud summa sinna juurde. Juudi silmade ees pani ta raha kaelkotti ning tahtis just temaga minema hakata, kui tema seal tuppa astus." Selle juures näitis ta Kaarli peale, kes, nagu nähti, sügawa mōtete sisse oli wajunud. „Temal oli Kirneriga kōnelemist ja nōnda reisis Ippelberger ükſi ära. So, nüid ei saa sull enam minu kōnele wasturääkimist olema, kōrtsimees — wōi ei olnud Kirneril rahakott mitte ühes, kui ta tund aega hiljem sinu juurde sisse astus, ennast tee peale kinnitama?"

Paks-magu naeratas kahtlaselt ja raputas

pead; warssi peale selle tegi tema tähtsa näu ja ütles: „Siis teadis Ippelberger, et Kirneril raha ühes oli? Tema on koguni kawal, salalik jõmpsikas — kes teab, kas mitte tema ise wanameest ära ei nukitsenud!“

„Wõtku sind pagan kõige su rumala loriga!“ käritas talupoeg wihaselt. „Sa oleks walmis meid kõiki mõrtsukateks luuletama. Ippelberger on kawal Juut, kes peu sisse naerab, kui ta meid kedagit petta saab, aga niisugust tegu, nagu sina temale selga tahad ajada, ei tee tema ialgi. Peale selle ei läinud tema mitte metsa teed waid maanteed ja juhtus kohe teisel pool küla lihunikuga kokku, kes niisamati linna läks. Sa näed nüid, kui rumal sinu lori —“

„Jätke ometi ükskord riidlemine järele!“ ütles üks teine talupoeg wahele. „Jääme pea asja juurde! See weksel on wäga tähtjas ja wõib kergeste aidata, et kohus mõrtsukale jälge peale tuleb.“

„Hahaha!“ kõlas selle laua ääreſt, kus Krahwi-mölder istus. Talupojad kargasiwad kohkunult üles ja waatasiwad sinnapoole; aga Kaarel jäi endisesse olekusse ega liigutanud ennast sugugi.

„See on jälle wiina täis,“ tähendas talupoeg, kes kõige wiimate oli kõnelenud, „kui ta nõnda edasi teeb, siis on tema suur warandus peagi mokkas.“

„Ja jah," sosistas kõrtsimees, „niisuguseks on nõid teda teinud. Ma wõin teile ütelda, et mull tema eest alati hirm on ja et ma iga kord rõemus olen, kui ta koju läheb. Ta istub mõnikord süda ööseni laua ääres, joob ühe klaasi täie teise järele ja räägib iseenesega."

„Noh, mis ta siis räägib?" küsisiwad talupojad.

„Jah, kui ma ühest ainukesestki sõnast aru saaksin," wastas kõrtsmik pahaselt. „Ma olen küll mitu korda üsna tema ligi läinud, aga asjata. Ma usun, ta räägib nõialadinakeelt."

„Kõrtsimees, weel üks tops!" hüüdis Krahwi-mõlder sellel silmapilgul, klaasiga kannatamatalt laua peale koputades.

„See on täna õhtu juba kuues," sosistas paks oma wõerastele, mis peale ta Kaarli juurde ruttas, tema tühja klaasi täitma . . .

Talupojad oliwad ammugi kõrtsist läinud, kui Krahwi-mõlder minema hakkas. Ta waatas suure Mustmetsa kella peale, mis praegu homiku tundi kuulutas.

„Alles wara homiku," ütles ta naljatades kõrtsimehele ja sirutas ennast. „Õö on kuuwalge, lumi hiilgab, et üsna lust näha. Mull oleks tõeste himu weel weikest jalutuskäiku teha, enne kui magama heidan."

Neid sõnu rääkis Kaarel enam iseenesele, mispärast kõrtsmik paremaks arwas temale mitte wastata. Hiline külaline wõttis oma laia äärtega kübara,

pani pähä ja läks, Jumalaga jätmata, ukſeſt wälja.

Kõrtſimees waatas minejale imestades järele. „Tema pea ſees ei wõi mitte kõik õiges korras olla,“ pomiſes ta iſeeneſes. „Jalutuskäik praegu! Kui ma ometi teakſin kuhu ta tahab jalutada! Mina kardaks ennaſt ſurnuks, kui ma nüid wäljas ümber piakſin jooksma. Hu!“ liſas ta wäriſedes juurde, „kudas tuul ümber maja wilistab, — ſee läheb üsna luuſt ja üdiſt läbi. Ei, parem on tõeste ſängi minna.“

Ja mõni minut hiljem lamas ta pehme aſeme peal. Krahwi-mõlder aga ſammus pikkamööda ja ſügawas mõttes läbi küla tänawa.

„Ma pian omale rahu nõutama,“ pomiſes ta iſeeneſes, maksku ſee mis tahte! Kõige pealt on waja wana nõid kõrwale toimetada. Aga kudas? See on küſimine . . . Ja oma perega weskis on mull ka tarwis teiſt nõuu ette wõtta; poiſid luuriwad mulle ſalaja järele, kuulawad mind magadeski; alles minewal ööl nägin, kui ma hirmutawaſt uneſt ärkaſin, ühte kogu ruttu tuaſt wälja lippama; aga ma tundſin teda — ſee oli uus ſulane Ruppert, keda ma Ippelbergi ſoowituſe peale eneſe juurde wõtſin. Ma tean ka, et ta minule, kui ma wälja lähen, hullu Jakobi järele ſaadab. Mikspäraſt teeb ta kõik ſeda? Aga oota, küll ma ſinuga nõuu leian!“

Kaarel jõudis koju. Kui ta pimedaſſe õue astus, märkas tema teraw ſilm ühte walget kogu, kes ennaſt nurga warju litſus.

„He! kes seal on?“ kisendas Kaarel ja tõmbas tikust tuld.

„Mina olen,“ wastas ennemalt nimetatud Rupperti heal.

Kaarli nägu läks tumepunaseks, ja wiha päraſt wärisewa healega kähises ta:

„Mis sa teed siin nii hilja? Sa piad ennaſt maja seaduse järele pidama, ja see kirjutab ette, et igaüks kella üheksa ajal sängis on, et siis homiku kell neli jälle töösse saab. Kui minu maja seadus aga sinule mitte ei kõlba, siis wõid oma teed minna! Kas mõistad!“

„Jah,“ wastas sulane. „Ma lähen juba homme ära.“

„Rõemustab mind,“ naeris Kaarel wihaselt. „See öö on sull aga weel minu käskude järele olla: siis nüid ruttu sängi!“

Kaarel nähti trepiſt ülesse mõtlewat minna ja Ruppert läks pikkamööda sinna, kuhu kästi. Kui tema sammud waikinud oliwad, läks mölder jälle õue ja keeras ukse eneſe järelt kinni.

„Poisi molkus ajas mu une ära,“ pomises ta. „Nüid pian ma ennaſt esiteks wäsinuks jooksma.“

Ja uueste astus Kaarel oma öösiſe rändamisele.

Waewalt oli ta õuest wäljas, kui pööningi aknaſt kõis maha lasti, mida mööda, warssi selle peale, meesterahwa kogu alla libises. Ta waatas ettewaatlikult ümber, naeratas ja kadus sinnasama külge, kuhu Kaarel oli läinud.

See tee ei olnud aga mitte muu, kui see, mis Lumemäele wiis ja mida mööda, õnnetumal õhtupoolel, Kir-

ner oli läinud. Kaarel astus teadmatalt tema peale, seest juba tormasiwad tuhanded mõtted rahutuma hingest läbi ja laskswad unustada, mis tema ümber sündis.

Ikka wägewamalt möllas torm. Pilwed lendasiwad kiirelt edasi, nagu tagaaetud kurjategijad, ja ruttu wahetaw kuuwalgus tuletas hirmust ning lootusest piinatud südametunnistust meelde.

Krahwi-mölder oli just metsa äärde jõudnud, kui külas kell kaks löi ja ööwahi heal helises, kes laulis:

„Kuulge minu hüiet! praegu
„On ju kella kahe aegu.
„Kes hulgub alles ümber weel,
„Käib julgelt kurja waimu teel,
„— Kui kurja töödele ta läeb,
„Küll taewa kohtumõistja näeb!"

Tahtmatalt takistas Kaarel oma sammusid ja jäi seisma; tuul oli selgeste iga sõna tema kõrwu kannud. Ta oli oma sügawast mõttest ärkanud ja waatas ümber. Ehmatuse kisa tungis tema rinnust, sest ta seisis risti ees, mille ligidal Kirner ära oli tapetud ja mis nüüd kuupaistel hiilgas. Kaarel tuikus ja pidi ennast ühe kuuse tüwi wastu tuetama. Äimamata hirm tuli tema peale, ta wõttis kõik oma jõuu kokku ja tahtis koledast kohast ära põgeneda, kui ta metsa äärest sammusid kuulis. Ebausk aisus ka tema hinges, ja hirm tontide eest ajas teda, sest et salalik krabin tagasimineku tee kinni oli pannud, sügawamalle metsa sisse, kust ta koertest tagaaetud hirwe kombel läbi ruttas, kuni Madli majakese juurde jõudis; seal jäi ta hingetult seisma. Kartlikult kuulas ta, kas neid kohutawaid sammusid weel kuulda oleks, aga ta ei kuulnud muud midagit kui tormi kohisemist ja oma südame kange põksumist.

Ta nägi umbes saja sammu kauguselt tuld paistwat. See säras Madli tuast, kus wana eite edasi ja tagasi nähti kõndiwat. Häkitselt kustus tuli ja kohe sellepeale tuli moor weikest laternat käes kandes tuast wälja. Kui

ta hoolega igale poole ümber oli waatanud, hakkas ta mäest ülesse ronima, ja just selle koha poole, kus krahwimölder seisis. Ruttu astus see metsa tagasi ja peitis ennast põesaste taha ära.

Madli oli selleşt ajast saadik, kui meie teda wiimati nägime, wäga wanaks ja jõuetumaks jäenud. Ainult suure waewaga jõudis ta kõrgemal seiswa metsa juurde ja lõõtsutas kaua aega, enne kui jälle toibus.

Krahwi-mölder nägi, et tal peale laterna weel labidas ühes oli; Madli pani laterni maha ja hakkas hoolsaste kuulama. Kui ta kuulis, et mingit kahtlast kahinat ligidal ega kaugel kuulda ei olnud, hakkas tema maa sisse auku kaewama. Kaarel waatles tema tööd ja toimetust terawaste, kus juures temale kuu walgus, millel nüid enam kadeda pilwedega wõitlemist ei olnud, tubliste abiks oli. Madli kaewas ilma puhkamata weerand tunni aega edasi, siis pani tema labida käest ära ja kükitas maha. Ainult waewaga jõudis peidus oleja Krahwi-mölder imestuse kisa tagasi tõrjuda, kui ta oma naise õde rasket raha kasti auguşt wälja wõtma nägi. Madli tegi kasti kaane lahti ja kuu walgusel säräsiwad temale kuld ja hõbe rahad wastu. Kaarli ahned pilgud näitasiwad ennast niisamati rahaga lahutawat, mis äärani kasti täitis, ja nikutas peaga wana eide poole, kes nüid ütles:

„Teie kuld ja hõbe rebased olete õige mõnusad asjad. Kellel teid on, sellel ei ole mitte waja inimeste käest armu andeid paluda. Mull on teist hea meel, siiski pian ma teiteşt paar tükki ära wõtma, seşt teie teate, et Jõulud ukse ees on ja Wroneli riideid ning kingi tarwitab.“ Nende sõnadega wõttis ta kastist kaks kuldtükki wälja, mis ta hoolega tasku peitis, siis pani ta kasti oma koha peale tagasi ning hakkas mulda peale ajama. Natukese aja pärast oli hauk jälle kinni, ja peale selle, kui Madli mulla kõwaste oli ära tallanud ja lume peale ajanud, läks ta pikkamisi ja rahulise näuga koju tagasi.

Alles siis, kui tuli tuas nähtawalle tõusis, astus Krahwi-mölder peidupaigast wälja. Tema silmist paistis metslik rõem ja ta huulte ümber mängis saadanlik naeratus; wähe puudus, siis oleks ta waljuste naernud, aga tema hoidis seda wägise tagasi, wiskas weel ühe kahjurõemulise pilgu Madli walgustatud majakese akna poole ning kadus siis öö ja metsa pimedusesse.

Kui tema jälle weski ette jõudis, laulis ööwaht:

„Kuulge minu hüide heli!
„Kell on praegu löönud neli.
„Ju hiilgab ida-taewa wiir,
„Pea näha päikse kuldne kiir.
„Nüid üles, sest et otsas öö
„Ning ootamas on päewatöö!“

Suur rõemu päew, püha Jõulu laupäewa õhtu oli wiimaks ometi kätte jõudnud. Haselingenis oleks küll nii toredaste ehitatud jõulupuud, nagu linnades leida on, asjata otsida wõinud; aga laste südamed olliwad siiski rõemsad ja ootamine wärwis nende õitsewad näud weel punasemaks. Missugune taewalik anne rahuline meel on, wõis küla noorukeste juures tähele panna. See oli ju selgeste teada, et Jõulud mitte suurt kingitust ühes ei toonud, ja siiski tuksusiwad laste südamed õntsalikus lootuses. . .

Oli kella nelja aegus peale lõunat, kui üks armsa näuga tütarlaps, korw käewarres, Lumemäelt alla tuli, et pagari, lihuniku ja kaupmehe käest pühade tarwitusi osta. Kui ta tänawas mängija laste ligi sai, kiskusiwad suuremad weikesemaid tagasi ja kisendasiwad:

„Kas teie Wronelit ei näe — wõi tahate, et ta teid ära nõiub?“

Ja kui Wroneli liha karni sisse astus tuliwad nemad ukse peale ning kisendasiwad:

„Meister, waadake ette, et teie kulla asemel kassikulda wastu ei wõta!"

Wroneli oli küll külas iga ühe suust teutust kuulma harjunud, siiski tuliwad temale nüüd pisarad silmi.

Kui piigakene kõik mis waja, ära oli ostnud, pühkis tema silmad kuiwaks ja sammus rõemsa südamega Lumemäele. Kellad, mis orus hüüdma hakkasiwad ja kalli Jõulu õhtu liginemist kuulutasiwad, saatsiwad õnnist tundmust Wroneli südamesse. Wiimaks jõudis ta koju. Tua uks oli aga kinni pandud ja wanaema ei teinud ka mitte lahti, waid hüüdis seest:

„Mina ei wõi sind siin nüid mitte tarwitada, südamekene, sest Jõululaps on siin ja tahab praegu kingitusi andma hakata. Mine nüid kööki ja keeda söök ära; ma olen seal juba kõik walmis pannud!"

„Toimetan kõik korrapärast," hüüdis Wroneli lustilikult tagasi ja läks lauldes ukse tagant ära.

Madli oli parajaste jõulupuu ehitamist lõpetanud ja ajas ennast sirgeks, kui ta weikeses eeskojas jalaasteid ning ukse peale koputamist kuulis. Wana eit kuulatas ja tundis nüid ka Wroneli healt, kes ehmatanult hüüdis:

„Taewakene, mis seal siis jälle on?"

„Meil on sinu wanaemaga sõnakest kõneida," kõlas wastus. „Ta piab ruttu ukse lahti tegema."

Ühe silmapilgu seisis Madli nagu kiwistatud, siis kraamis ta ruttu pühade kingitused laua pealt ära, ja alles siis, kui ta neid kumutisse oli peitnud, astus ta ukse juurde ja tegi seda lukust lahti.

Sisseastujaid oli mitu meest ja üks nendest käskis Madlit tuld ülesse wõtta.

„Jah ütlesiwad teised, „juba on widewik ja warsi on kottpime."

Madli süitas lambi põlema ja wõis nüid oma hiliseid külalisi tunda. Nad oliwad: pürjermeister, kaks sandarmi ja kohtu-uurija. Madli nägu läks küll teise

karwaliseks, aga ta ei lausunud sõnagi, waid ootas rahulikult, mis tulema saab.

„Ah, siin on ju ka jõulupuu," ütles kohtu-uurija. „Teeb mulle kahju, et puu ehitamine meie läbi takistatud saab! Aga seadus ja õigus käiwad iga lusti ees."

Selle paljutähendawa sissejuhatuse järele istus ta ühe laua ääres seiswa tooli peale.

„See on wäga paha lugu, Madli, mis meid täna õhtu teie majasse toob," alustas ta natukese aja pärast uueste, „see on jälle Kirneri tapmise pärast. Muidugi salgate teie ikka, et selleşt osa olete wõtnud?"

Wana eit nikutas tummalt piaga.

„Seda ma arwasin," ütles seaduse tundja. „Teie wastuajamine ei saa teid aga seekord mitte palju aitama, sest et kohtul tähtsaid tunnistusi on, mis teie süüdi awalikuks teewad."

Madli seisis ikka alles wait, ometi nähti tema wärisewast käest, millega ta Wroneli pead silitas, tema sisemist liigutust.

„Terwe küla," rääkis kohtu-uuriija edasi, „on teid siitsaadik waeseks pidanud; nüid aga näitab, et teie rikas olete. Teil on ülewal Lumemäel õige ilus warandus maha maetud, — — aha, see mõjus!" hüüdis kohtunik, sest et Madli tugewaste liigutas. „Aga olge üsna rahulik, meie ei taha teie waranduşt koguni mitte ära wõtta, kui see — — õigusega saadud on, mis teie muidugi tõeks tegema piate."

Nende sõnade järele tõusis ta püsti, läks teise sandarmi juurde ja wõttis tema käest midagit ära, mis see siiamaani sineli hõlma all oli hoidnud.

Madli kisendas ehmatusest, sest see oli tema raha kast, mis kohtu-uurija nüid ettewaatlikult laua peale pani.

„Kas see on teie oma ehk mitte?" küsis ta karedal toonil wanaeide käest, kes ainult peaga nikutada wõis. „Hea, siis ütelge, kust teie seda saite."

Pikka iseenesega wõitlemise järele kostis Madli wiimaks: „Ja mikspärast pian ma seda tegema?“

„Sellepärast, et seda tapetud Kirneri rahaks arwatakse,“ wastas kohtu-uurija, iga sõna rõhudes.

„Jumalale tänu,“ hüüdis Madli sügawaste hinge tõmmates, „et see süüksajamine mitte minu külge ei puutu ja ma tunnistada wõin, kudas ma selle weikese waranduse sain.“ Ta häigas käega üle silmade ja alustas: „Kui Haselingeni talupoegade ebausk mind nii ja nii mitme aasta eest kodumaad mahajätma ja wõeralle maale minema sundis, ei teadnud ma mitte, mill wiisil ma omale, ausal kombel, elu ülespidamist pidin muretsema. Seal tahtis saatus, et ma omal reisil, ümberrändawate muusikantidega kokku juhtusin, kes mind mitte üksnes eneste hulka wastu ei wõtnud, waid mind ka kannelt ja wiiulit mängima õpetasiwad. See kunst sai minule selleşt saadik leiwateenistuseks. Ma rändasin mööda ilma ümber, kuni wiimaks enesele Pariisis kodupaika leidsin.“

Madli jutustas nüüd oma elu-lu'u ära, nagu meie teda tunneme, ja lõpetas järgmiste sõnadega: „Minu mees ja wäimees oliwad jõukad inimesed, nõnda et minul mitte waja ei olnud oma weikest summakest puutuda, mis ma aja jooksul olin kogunud. Et ta kasu peale wälja oli antud, siis kaswas ta wiimaks kaunis suureks, nagu ta praegu kasti sees on. Ma teadsin, et mu raha üle siin kadeduşt saaks tuntama, pealegi teda ära röö-wida püitaks, sellepärast matsin teda maa sisse. Minu ettewaatus ei ole aga midagi aitnud,“ lisas ta kibedalt juurde, „inimesed piawad minust wäga palju asja ning tulewad wiimaks kõigi minu tegemistele jälgedele.“

„Seda teewad nad muidugi,“ kinnitas kohtu uurija, kuna ta pilkusid ähwardawalt Madli poole pööras. „Teie olete mulle ilusa jutu kõnelenud, kahju aga, et ta mitte tõsi ei wõi olla.“ Nende sõnade järele wõttis ta kastist ühe paela otsa pandud raha, hoidis selle wana

eide silme ees ja küsis: „Mis ütlete teie selle raha kohta, mis? . . .“

Madli waatas teda ja wastas:

„Mis ma pian ütlema? See on mulle koguni tundmata.“

„Mina nõuan tõelikult, et teie salgamist järele jätate,“ hüüdis kohtu uurija wihaselt. „Teie teate liig heaste, et tapetud Kirner seda raha kaelas kandis. Sellepärast peitsite tema ilma silmade eest ära maa sisse.“

Madli silmad hiilgasiwad ja wälkusiwad, ta wõttis kätega kramplikult juuksest kinni ja kisendas:

„Halastaja Jumal! See ei ole mitte tõsi!“

Wroneli püüdis wanaemat tröösida; ta tuletas temale seda Piibli salmi meelde, mis ütleb, et ilma Jumala tahtmata warblanegi katukselt maha ei lange.

„Õige, mu laps piab siin maa peal palju kannatama,“ kostis wanaema. „Mõtle ainult Õnnistegija peale, kes oma risti Kolgatalle kandis. Tema oli täieste ilmasüita ja langes oma waenlastele ohwriks.“ Siis pööris ta ennast jälle kohtu uurija poole ja rääkis haledalt: „Mina olen teie meelewallas, siiski palun, et mulle ütlekšite, kes teile seda paika juhatas, kus minu warandus ära peidetud oli!“

„Mull ei oleks küll waja teile wastata,“ kostis kohtunik, „siiski tahan ma seda headuse pärast teha . . . Eile õhtu saime meie kirja, et Lumemäe lõunapoolsel jalal teie rahakast maha maetud olla. Siiasaadik olla teid waeseks arwatud, ja sellepärast wõida nüid mõtelda, et teie seda warandust õigusega ei olla saanud. Koht oli wäga selgeste ülesse antud. Ma tulin nende ametliku tunnismeestega siia, — ja waata, meie ei leidnud mitte ükšnes raha kasti, waid ka Kirneri kaelas kantawa raha seal sees. Teie saate nüid aru, et meil täielik õigus on teid walju wastutamise alla wõtta.

„Täieste,“ lausus Madli pead nikutades, „ja ma

tänan teid selle teadustuse eest, kohtu härra. Nüid ainult weel niipalju: kes oli selle kirja saatja?"

„Seda ei wõi ma mitte üelda," wastas seaduse tundja, kirjal ei olnud nime all."

„Seda ma arwasin," õhkas Madli. „Näidake mulle seda kirja!"

Kui wana eit ühe ainsa pilgu kirja peale oli wisanud, langes ta kisendades: „Oh, minu aimamine . . . see oli Krahwi-mölder" maha. Warssi aga kogus ta ennast jälle ja ütles:

„Mina nõuan, et Kaarel minuga suu suud wastu saaks seatud!"

Seaduse tundja oli niisuguse nõudmise üle pahane, andis aga siiski ühe sandarmile käsku Kaarlit sinna tuua.

Tund aega läks mööda, enne kui saadik Krahwi-möldriga tagasi tuli.

Wiimase kahwatanud näust paistis niisugune olek wälja, mis selgeste tunda andis, et ta midagit ei tunnista. Nõnda tuli siis, et suure waewaga alles teada saadi, et tema kohtule oli kirjutanud.

„Ja teie usute, et Madli seda kurja tööd on teinud?" küsis kohtu uurija.

See wältas tüki aega, enne kui Kaarel wastas; teda nähti kangeste iseenesega wõitlewat, ja nii sagedaste kui ta ka silmad Madli poolt ära pööris, jälle keeras ta neid sinna tagasi. Wiimaks ütles ta:

„Tõsi piab tõeks jääma ja nõnda wastan ma siis: ja."

„Kaarel!" kisendas Madli.

„Ah, pia omad lõuad," karjus Krahwi-mölder. Ma tunnistan, kohtu härra, et ma wanamoori kurjast teust juba alustuses teadsin, aga minu naine — tema õde — sundis mind wait olema."

„Kaarel!" kisendas Madli jällegi meeleheitwalt. „Ära aja mind nii kaugelle, et ma wannet murran!"

Kohtu uurija waatas kord Kaarli kord Madli peale ja ütles wiimaks jälle Madli poole pöördes:

„Andke mulle selle sõna üle seletust!"

Madli rind tõusis ja wajus ning tema silmist paistis seestpidine wõitlus wälja, aga ta suu jäi kinni.

„Madli," manitses kohtunik, „minule näitab, nagu wõiksite teie tähtjat sõna ütelda, kui aga tahate. Ma nõuan teid tungiwalt, seda teha!"

Ei ikka weel wastust.

„Aeg läheb ruttu edasi," tungis kohtunik uueste peale. — „Ma nõuan teid weel wiimast korda ülesse! Seletage wande murdmiseşt!"

„Ei, ei, ei!" kisendas wana eit, „ma ei wõi — ei tohi! . . . Jumal üksi piab kohut mõistma!"

„Noh, kudas ise tahate," kostis kohtunik õlasid kehitades. „Teie sunnite mind siis kurwa kohut täitma ning teid Kirneri mõrtsukana kinni tabama."

Wastupanematalt sirutas Madli oma käed sandarmide kätte siduda, ja juba hakkasiwad seaduse teendrid oma ametit täitma, kui uks lahti läks ja üks passi heal käskiwalt hüüdis:

„Pidage kinni! Siiasaadik ja mitte edasi!"

See häkiline toon ehmatas kõiki, kõige enam Krahwimõldrit, kes kramplikult kokku langes.

Uued juurdetulijad oliwad sulane Ruppert ja elaja kaupleja Ippelberger.

„Kohtu uurija härra," alustas Ruppert, „laske Madli esiotsa wabaks ja lubage mulle, et ma tähtjat asja tunnistada wõin!"

„Sinu tunnistus ei maksa midagit," hüüdis Krahwimõlder, „see on wale! Sina mõtled mulle kättetasuda, sellepärast, et ma sind teenistusest ära ajasin!"

„Rahu!" käskis kohtu uurija ning sundis Rupertit rääkima, mis ta teab. See alustas:

„Mina olin mõne nädali eest mõldri teenistusse astunud, aga paljalt selle tarwis, et tema tehtud kurja teule jälge peale tulla."

„Walelik!" kisendas Kaarel ja tahtis Rupperti kal-

lale tormata, sai aga sandarmitest weel õigel ajal kinni tabatud, kes teda nüüd sellest silmapilgust saadik enam lahti ei lasknud.

„Räägi edasi!“ käskis kohtu uurija mõldri sulast, aga elaja kaupleja tuli sellele ette.

„Lubage, auus kohtuherr,“ ütles ta. „Piab, mina enne reegib paar sena, enne kui Ruppert edasi keneleb.“

Ja nüüd hakkas tema sellest wekselist rääkima, millest meie ennegi kuulsime.

„Nehkeb, auus herr, saab minu oleb see weksel Kaarli käest, — — aii wai, mull neitab, tema minu hammusteda tahta! Nehkeb, kudas tema plaksab hammad, herr kohtusaks, — oleb teil heldus minu kaitsma temast!“

Kohtu uurija lubas seda teha, mis peale siis Juut tunnistas, et ta Kaarli käest wekslit saades kohe süidi selle peale arwanud, aga et asjale selgust saaks, siis oma sugulase Rupperti tema teenistusse soowitanud ning tale käsku annud hoolega peremeest tähele panna.

Sellepeale kõneles Ruppert, et tema öösite luurides mitu korda kuulnud, kudas mölder kahtlasi sõnu pomisenud. Siis rääkis Ruppert ka selleşt öösiseşt jalutuskäiguşt ning tuli ilmsiks, et need tema sammud olnwad, mille krabin Kaarlit põgenema oli ajanud.

„Kaarel läks sellel ööl weel kord lumemäele, ja mina, nagu tema wari, tale järele. Ma nägin, kudas ta kasti wälja kaewas, lahti tegi ning kaela-tukati sisse poni, et sellel wiisil süi kahtlust enese pealt ära heita. — Mis ma rääkinud, on tõsi ja ma olen walmis seda wandega kinnitama.“

Osawal kohtu uurijal ei olnud nüüd raske Kaarlit awaliku tunnistusele sundida. Waewalt oli see sündinud, kui Madli põlwile langes, kokku pandud käed taewa poole tõstis ja hüüdis:

„Issand, ma tänan sind! Nüüd wõin ma kõneleda, ilma et wannet rikuksin!“

Juuresolijad saiwad nüid kuulda, et Madli ilma tahtmata selle pealtwaataja oli olnud, kui Kaarel oma onu tappis. Lugeja saab mäletama, et naisterahwas, kes sellel päewal risti ees palwetas, liginewa sammude eest ära oli põgenenud. Ühe põesa taga seistes nägi ta Kaarlit, kes niisamati peidupaika näis otsiwat ja seda ka risti ligidal leidis. Mõne minuti pärast ilmus Kirner, ja waewalt oli ta risti juurde jõudnud, kui Krahwimölder peidust wälja kargas ja temale selja tagast sisse pistis. Madli ei jõudnud ehmatuse kisa tagasi tõrjuda; Kaarel kargas ruttu tema peidukoha ligi, siiski läks wana naisterahwal korda mõrtsuka käest, kes teda niisamati ära oleks tapnud, ära põgeneda. Niipalju aga teadis Madli, et teda ära oli tuntud, ja et kurjategija kõik saaks tegema, et teda hukka saata.

„Miks ei ole teie sellest kohe kohtule teatanud?“ ütles kohtunik tema jutu wahele.

„Oh härra, ärge nuhelge mind sellepärast!“ palus Madli. Ma mõtlesin ju oma õe peale, keda ma üle kõigi armastasin! — Kas ma wõisin seda häbi tema maja peale saata, ilma et mull tema hingerahu ja elu pärast karta oleks olnud? . . . Ja kui ma pärast tema juurde sain kutsutud, leidsin ma teda surma woodi pealt. Kaarel oli oma unes rääkimise läbi temale seda koledat saladust awaldanud ja tale sellega surmahoobi annud. Nõnda rääkisin mina temale oma kaasteadmist ja ei wõinud mitte tagasi hoida, et ta mind wanduda laskis Kaarli kurjategu saladuseks pidada. Ma tegin seda, sest ma teadsin, et mu waene õde üksi siis hauas rahu saaks leidma. Nüid aga olen ma wandest lahti ja olen rõemus, et awalikult tunnistada wõisin.“

Kohtu uurija andis wana eidele kätt ja ütles tasakeste:

„Teile on suurt ülekohut tehtud ja teie olete palju kannatama pidanud! Piaks Jumal teile paremaid päiwi saatma!“

Nende sõnade järele andis ta sandarmidele märki, Kaarlit ära wiia ja läks neile järele.

Wroneli aga langes nuttes Madli rinnale ja hüüdis oma terwe tundliku südamega:

„Waene, hea wanaema!“

* * *

Krahwi-mõlder on kurjatöö palgaks wangihoones. Kuningas on, oma armu läbi, wannutatud meeste otsust „surm timmuka käe läbi“ eluaegseks wangipõlweks muutnud.

Wana Madli käest on Haselingeni rahwas andeks palunud ja oma ülekohut wanaema ning tütretütre wastu armastuse ja sõbrusega heaks püidnud teha. Kaarli rikast pärandust ei ole Madli mitte wastu wõtnud, sest ta usub, et ülekohtuga saadud waranduse õnnistust ei ole.

See, mis kasti sees, ulatab isegi nii pikale, et tema ja Wroneli rahulikult ja mureta elada wõiwad.

Rahuliste ja waikselt lähewad wana eide päewad edasi; Lumemäe majakeses on kõik nagu surnud, — ainult õhtute tungiwad sealt muusiku healed kuulaja kõrwa. Talupojad kuulawad hea meelega neid imelikka wiisisid, sest nad teawad, et riist, mida Madli mängib, mitte mõni „pärgeli“ leidus ei ole, waid auus kannel; ja ka Wroneli laulu kuulawad nemad hea meelega, ehk küll sõnad wõeralt kõlawad — nad teawad, et need Prantsuse rahwalaulud on.

Ühte asja aga teawad nemad weel peale selle: nimelt, et paks kõrtsimees ebausklik lollpea on, ja et mäe waimusid ega nõidasid ei ole. Sellega lõppes ka nende muinasjutt ja lapsikud arwamised Lumemäe nõiast.

Uued juturaamatud.

1. **Wali äiataat.** Hind 20 kop.
2. **Suured ſaladuſed.** Hind 20 kop.
3. **Rõia-weske.** Hind 15 kop.
4. **Eluſalt maetud.** Hind 15 kop.
5. **Hella.** Hind 10 kop.
6. **Loſſi waim.** Hind 15 kop.
7. **Mereſt leitud.** Hind 10 kop.
8. **Wändra jutumees.** Hind 20 kop.

Hind 15 kop.